

Μάθημα 71ο

Ἐξορία τοῦ Ἀδάμ ἀπό τόν παράδεισο. Ἐπιστροφή
στή γῆ, ἀπό τήν ὁποία ἔγινε, γιά νά τήν ἐργάζεται.
Φραγμός τῆς ὁδοῦ πρὸς τό ξύλον τῆς ζωῆς.

Θυμόσαστε, παιδιά, ὅτι ὁ Θεός κατασκεύασε καί
ἔντυσε τούς πρωτοπλάστους μέ δερμάτινους χιτῶ-
νες. Καί συνεχίζουμε:

«Καί εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ
ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μή
ποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου
τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.»¹. Δηλα-
δὴ· ὅταν ντύθηκαν οἱ πρωτόπλαστοι μέ τούς δερμάτι-
νους χιτῶνες, εἶπε ὁ Θεός: *Νά, ὁ Ἀδάμ ἔγινε σάν ἕνας
ἀπὸ μᾶς, ἱκανὸς νά γνωρίζει τό καλὸ καὶ τό κακόν· καί
τώρα, ἅς προσέξουμε μήπως ἀπλώσει τό χέρι του καί
πάρει ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς καὶ φάει
καὶ ζήσῃ αἰωνίως· θά πρέπει νά τόν ἐμποδίσουμε.*

Κατ' ἀρχάς βλέπουμε ὅτι μιλοῦν περισσότερα τοῦ
ἐνὸς πρόσωπα. Δέν ὑπάρχει ἐδῶ μονόλογος. «Εἶπεν ὁ
Θεός· ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν», σάν ἕνας
ἀπὸ μᾶς. Πράγματι, εἶναι τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας

1. Γέν. 3, 22.

Τριάδος. Διότι ὁ Θεός δημιούργησε βέβαια τόν Ἀδάμ· ἀλλά πῶς; ὁ Πατήρ, διὰ τοῦ Υἱοῦ, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι. Καί τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος δημιουργοῦν τόν Ἀδάμ· δέν δημιουργεῖ οὔτε μόνον ὁ Πατήρ, οὔτε μόνον ὁ Υἱός, οὔτε μόνο τό Πνεῦμα τό Ἅγιο.²

Καί πρέπει νά ποῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ μόνου. Τόσο στήν υπόλοιπη δημιουργία τοῦ σύμπαντος, ὅσο, καί πολύ παραπάνω, στή δημιουργία τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου, δέν μετέχει καμμία ἄλλη κτιστή φύση. Δηλαδή δέν μετέχουν ἄγγελοι γιά νά δημιουργήσουν μαζί μέ τόν Θεό. Οἱ ἄγγελοι εἶναι μόνο θεατές· δέν εἶναι συνδημιουργοί μέ τόν Θεό. Μόνος λοιπόν ὁ Θεός δημιουργεῖ, δηλαδή τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος.³

2. Βλ. μεγ. Ἀθανασίου, *Περὶ τῆς αἰδίου ὑπάρξεως τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος σὺν Θεῷ, καὶ πρὸς τοὺς Σαβελλίζοντας*, PG 28, 117AB: «Ὅταν δὲ τὰ πάντα ἐνεργῇται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Χριστοῦ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, ἀχώριστον ὁρῶ ἐνέργειαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος.», ὅπως καὶ π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Α΄, Μάθημα 3ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

3. Βλ. ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Τὰ Εὐρισκόμενα Πάντα*, PG 47, 464-465: «Μὴ γὰρ ἄγγελοι, οἱ γενόμενοι, συνεργοὶ ἦσαν τοῦ Θεοῦ; Λειτουργοὶ μόνον, ὑμνοῦντες, εὐχαριστοῦντες, εἰδότες ὅτι ἐγένοντο, ὅτι πρὸ τούτου οὐκ ἦσαν, καὶ πνεύματι ἀγαθότητος ἐγένοντο· καὶ ἐστήκασι θεωροί, βλέποντες τὰ γινόμενα μετ' αὐτοῦς. Ἐβλεπον οὐρανὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γινόμενον, καὶ ἐξεπλήττοντο· θάλασσαν ἀφοριζομένην, καὶ ἐθαύμαζον· ἐθεώρουν γῆν κοσμουμένην, καὶ ἔφριπτον». Ἐπίσης τοῦ ἰδίου, *Εἰς τὴν Γένεσιν, Ὁμιλία Η΄*, ΕΠΕ 2, 198: «Τί οὖν φασιν οὗτοι οἱ τὸ κάλυμμα ἔχοντες ἔτι ἐπικείμενον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ μηδὲν τῶν ἐγκειμένων συνιέναι βουλόμενοι; Πρὸς ἄγγελον, φησί, ταῦτα λέγει ἡ ἀρχάγγελον. Ὡς τῆς μανίας· ὡς τῆς πολλῆς ἀναισχυντίας. Καὶ πῶς ἂν

Ἀλλά ἐδῶ ὁ Θεός εἶπε «ὡς εἶς ἐξ ἡμῶν»· δηλαδή δέν εἶπε νά, ὁ Ἀδάμ ἔγινε ἕνας ἀπό μᾶς, ἀλλά σάν ἕνας ἀπό μᾶς. Ἐδῶ ὑπάρχει μία κάποια εἰρωνεία· νά, ὁ Ἀδάμ ἔγινε σάν ἐμᾶς!...⁴

Αὐτός ὁ λόγος, ἐκτός ἀπό τήν κάποια εἰρωνεία πού περιέχει, περικλείει καί ἕναν δριμύ ἔλεγχον· ἀλλά προπαντός, ὅπως λένε πολλοί Πατέρες καί ὁ ἱερός Χρυσόστομος, δείχνει μία βαθύτατη συμπάθεια, ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια.

Πάντως ἡ ὅλη φράση πού εἶπε ὁ Θεός, πού εἶπαν τά τρία Πρόσωπα μεταξύ τους, θέλει νά δείξει ὅτι ὁ Ἀδάμ δέν πέτυχε ἐκείνον τόν σκοπό πού τοῦ ὑπέβαλε ὁ διάβολος· καί ὅχι μόνο δέν πέτυχε, ἀλλά καί ἔμεινε γυμνός ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ζημιώθηκε.⁵

Ἐπάνω σ' αὐτό ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει: «Διὰ τοῦτο καί ὁ Θεός πάλιν ἐντρέψαι αὐτοὺς βουλόμενος, καὶ εἰς αἴσθησιν ἀγαγεῖν τῶν ἐπταισμένων, καὶ τῆς παρακοῆς τὸ μέγεθος δεῖξαι, καὶ τῆς ἀπάτης τὴν ὑπερβολήν, φησὶν· Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδάμ ὡς εἶς ἐξ ἡμῶν.»⁶

ἔχοι λόγον, ὦ ἄνθρωπε, ἄγγελον κοινωνεῖν γνώμης τῷ Δεσπότη, καὶ δημιουργήματα τῷ δημιουργῷ; Ἀγγέλων οὐκ ἔστι τὸ γνώμης κοινωνεῖν, ἀλλὰ παρεστάναι, καὶ τὴν λειτουργίαν ἀναπληροῦν».

4. Βλ. Θεοδωρήτου Κύρου, *Εἰς τὰ ἄπορα τῆς θείας Γραφῆς κατ' ἐκλογὴν*, Μ', PG 80, 141B: «Ἐπειδὴ ὁ διάβολος εἶπεν, Ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν, ἐδέξατο δὲ τοῦ θανάτου τὸν ὅρον τὴν ἐντολὴν παραβάς, εἰρωνικῶς τοῦτο εἶρηκεν ὁ τῶν ὄλων Θεός, δεικνὺς τῆς διαβολικῆς ἐπαγγελίας τὸ ψεῦδος.».

5. Βλ. ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Εἰς τὴν Γένεσιν*, Ὁμιλία ΙΗ', PG 53, 151: «Διὰ τοῦτο, φησί, κατεφρόνησας τῆς ἐντολῆς τῆς ἐμῆς ἰσοθεΐαν φαντασθεῖς; Ἰδοὺ γέγονας ὁ προσεδόκησας· μᾶλλον δὲ οὐχ ὁ προσεδόκησας, ἀλλ' ὅπερ ἧς ἄξιος γενέσθαι.».

6. *Εἰς τὴν Γένεσιν*, Ὁμιλία ΙΗ', PG 53, 151. Βλ. ἐπίσης τοῦ ἰδίου:

Γι' αυτό και ὁ Θεός, ἐπειδὴ πάλι θέλησε νά τούς προτρέψει καί νά τούς ὀδηγήσει νά αἰσθανθοῦν τὰ ἁμαρτήματά τους, καί νά δείξει τό μέγεθος τῆς παρακοῆς, ἀλλά καί τήν ὑπερβολή τῆς ἀπάτης, λέει *Νά, ὁ Ἀδάμ ἔχει γίνει σάν ἓνας ἀπό ἐμᾶς*, ὥστε νά ἀποκτήσουν αἴσθηση τῆς ἁμαρτίας τους, τοῦ πταίσματός τους.

Αἴσθηση! Εἶναι μεγάλο πράγμα, παιδιά, νά μπορεῖ, αὐτός πού φταίει σέ κάτι, νά πάρει αἴσθηση τοῦ σφάλματός του, νά συναισθανθεῖ τό σφάλμα του. Διότι δυστυχῶς, πολλές φορές, ὅταν γίνονται ζημιές, ἁμαρτίες, αἴσθηση δέν ὑπάρχει. Καί αὐτό εἶναι θεμελιώδους σημασίας, γιατί ἂν δέν ἔχεις αὐτήν τήν αἴσθηση, πῶς θά μετανοήσεις; πῶς θά ζητήσεις συγγνώμη;

Ἄν, ἐπὶ παραδείγματι, σπάσεις κάτι στό σχολεῖο, σκέφτηκες νά ζητήσεις συγγνώμη; Δέν νομίζω. Ξέρετε γιατί; διότι δέν ὑπάρχει ἀντίληψη τοῦ μεγέθους τῆς ζημιᾶς, δέν ὑπάρχει ὑπόδειξη τοῦ μεγέθους τῆς ζημιᾶς. Καί ἔτσι, σιγά-σιγά, αὐτό γίνεται σήμερα στό σχολεῖο, γίνεται στό σπίτι... Καί δέν μᾶς μιλοῦν οἱ δικοί μας! Δέν ξέρω γιατί δέν μιλοῦν, δέν μᾶς ἐξηγοῦν καί δέν μᾶς ἐπιπλήττουν! Δέν ξέρω γιατί δέν μιλοῦν! Τό θέμα ὅμως εἶναι ὅτι τελικά δέν ἀποκτοῦμε συναισθηση, δέν λαμβάνουμε γνώση τοῦ σφάλματος, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐπαναλαμβάνουμε καί νά ἐπαναλαμβάνουμε ἐκεῖνο τό ὅποιο ἔχουμε κάνει.⁷

«Εἶδες πόση τῆς λέξεως ἡ ταπεινώσις; Βούλεται γὰρ ἐνταῦθα διὰ τῶν ῥημάτων τούτων τῆς ἀπάτης ἡμᾶς ὑπομνήσαι, ἣν ἡπατήθησαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου διὰ τοῦ ὄψεως.» (PG 53, 148).

7. Ἐδῶ ἀξίζει νά θυμηθοῦμε τήν ἱστορία τοῦ Ἡλίου καί τῶν δύο υἱῶν του, Ὁφνί καί Φινεές, οἱ ὅποιοι «πορευόμενοι ἐπορεύοντο καί πονηρὰ ἢ ὁδὸς αὐτῶν ἐνώπιον Κυρίου», ἐπειδὴ ἄρπαζαν τίς

Αὐτό τό λάθος ὅμως ὁ Θεός δέν τό κάνει. Ὁ Θεός ἔρχεται ἐδῶ, ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, γιά νά δείξει στούς πρωτοπλάστους *τῆς παρακοῆς τό μέγεθος* μέ αὐτήν τήν λεπτή εἰρωνεία. Ἀλλά τό ὅτι τούς δείχνει τό μέγεθος τῆς παρακοῆς, αὐτό στήν πραγματικότητα εἶναι συμπάθεια, εἶναι ἀγάπη, διότι θέλει νά τούς βοηθήσει νά συναισθανθοῦν.

Ἀλλά ἀκόμα θέλει νά τούς δείξει καί *τῆς ἀπάτης τήν ὑπερβολήν*, δηλαδή νά βοηθήσει νά καταλάβουν πόσο ἀπατήθηκαν. Διότι δέν πραγματοποιήθηκε ἡ προσδοκία τους, ὅπως ὁ διάβολος τούς εἶχε ὑποσχεθεῖ, ὅτι θά ἀνοίξουν τά μάτια τους καί θά γίνουν σάν θεοί. Γι' αὐτό λοιπόν λέει ὁ Θεός «*ἰδοῦ Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν*»· νά, ὁ Ἀδάμ ἔγινε σάν ἕνα ἀπό μᾶς!

Καί πάλι προβάλλεται ἡ φιlanθρωπία τοῦ Θεοῦ! Καί τί λέει στή συνέχεια τό χωρίο; «*Καί νῦν μή ποτε ἐκτείνῃ τήν χεῖρα αὐτοῦ καί λάβῃ ἀπό τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καί φάγῃ καί ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα*».⁸ Καί τώρα ἄς προσέξουμε, μήπως ἀπλώσει τό χέρι του ὁ Ἀδάμ καί πάρει καί φάει ἀπό τόν καρπό τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, κι ἔτσι θά ζήσει αἰωνίως, δηλαδή δέν θά πεθάνει ποτέ.

θυσιές πρίν ἀκόμα προσφερθοῦν στόν Θεό, καί ὁ πατέρας ὄχι μόνο δέν τούς τιμωροῦσε, ἀλλά οὔτε κἂν τούς νουθετοῦσε! Ὁ Θεός ὅμως τοῦ εἶχε ἀναγγεῖλει, διά τοῦ προφήτου Σαμουήλ, ὅτι δέν θά ἀνεχόταν ἄλλο τήν ἀτιμωρησία τῶν παιδιῶν του, «*ὅτι κακολογοῦντες τὸν Θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς*»! Τελικά τιμωρήθηκαν καί οἱ υἱοὶ του, φονευόμενοι σέ μία μάχη, τιμωρήθηκε καί ὁ ἴδιος τήν ἴδια ἡμέρα, ἀκούγοντας τό δυσάρεστο νέο ἀπό κάποιον ἀγγελιαφόρο. (Α΄ Βασ. κεφ. 3 - 4)

8. Γέν. 3, 22.

Βεβαίως δέν υπήρχε κάτι τό ιδιαίτερο στό δένδρο ἐκεῖνο –*τῆς γνώσεως καλοῦ καί κακοῦ*– οὔτε καί στό ἄλλο δένδρο –*τῆς ζωῆς*. Σᾶς τό θυμίζω, γιατί ἀσχοληθήκαμε πέρυσι μέ τά θέματα αὐτά. Ἀπλῶς τό ἓνα θά ἦταν αἰτία θανάτου, ὡς παράβαση τῆς ἐντολῆς, τό ἄλλο θά ἦταν αἰτία ζωῆς, ὡς ὑπακοή.⁹

Δηλαδή, ὅταν λέει ὅτι ἔπρεπε νά ἐμποδισθεῖ ὁ Ἀδάμ, μήν ἀπλώσει τό χέρι του καί φάει καί γίνεи ἀθάνατος, τό λέει γιά νά μήν διαιωνισθεῖ τό κακό. Ὁ Ἀδάμ ἔπρεπε νά πεθάνει. Ὅχι μόνο γιά τιμωρία ἔπρεπε νά πεθάνει, κατά τήν προειδοποίηση πού τοῦ ἔκανε ὁ Θεός, ὅταν τοῦ εἶπε «*ἦ δ' ἂν ἡμέρᾱ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε*», ἀλλά καί γιά εὐεργεσία, γιά νά μή γίνεи ἀθάνατος. Ἐπειδή ὁ Ἀδάμ ξεκίνησε τό κακό, θά πρόκοβε συνεχῶς στό κακό, χωρίς νά ὑπάρχει τέρμα, ἀφοῦ δέν θά υπήρχε ὁ θάνατος.¹⁰

9. Βλ. Θεοδορήτου Κύρου, *Εἰς τὰ ἄπορα τῆς θείας Γραφῆς κατ' ἐκλογήν, Εἰς τὴν Γένεσιν*, Ἑρώτησις ΚC': «*Ἐκ τῆς γῆς καὶ ταῦτα –τά δένδρα– βεβλαστηκέναι εἶπεν ἡ θεία Γραφή· οὐ τοίνυν ἐτέραν τινὰ φύσιν ἔχει παρὰ τὰ ἄλλα φυτά.*» (PG 80, 124AB), ὅπως καί «*...μὴ τῇ ποιότητι τοῦ ξύλου, μηδὲ τῇ καινότητι τῆς βρώσεως τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται· ἀλλὰ τῇ δόσει τῆς ἐντολῆς, ἣν ἐφ' ὅτου δήποτε παραβῆναι ἴσων ἔχει τὴν μέμψιν*» (PG 80, 125C). Ἐπίσης βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Δ', Μαθήματα* 39ο - 41ο, ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2020.

10. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος παρατηρεῖ: «*Εἰ γὰρ καὶ ἐξ ἁμαρτίας ὁ θάνατος εἰσενήγκεται, ἀλλ' ὅμως εἰς εὐεργεσίαν ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο*» (*Εἰς τὸν ΡΙΔ' Ψαλμόν*, ΕΠΕ 6, 528-530). Ὁ Θεοδώρητος Κύρου, στό *Εἰς τὴν Γένεσιν*, ἐρώτ. Μ', PG 80, 141C, λέει: «*Μεταλαβὲν δὲ αὐτὸν τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς διεκάλυψεν· οὐ φθονῶν αὐτῷ τῆς ἀθανάτου ζωῆς, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας ἐπέχων τὸν δρόμον. Ἰατρεία τοίνυν ὁ θάνατος· οὐ τιμωρία. Ἐπέχει γὰρ τῆς ἁμαρτίας τὴν ὀρμὴν· ὁ γὰρ ἀποθανών, φησί, δεδικαίωται*

Μέ άλλα λόγια, ὁ θάνατος εἰσῆχθη –σύμφωνα μέ μία πολύ γνωστή φράση πού λένε οἱ Πατέρες– «ἵνα μὴ τὸ κακὸν ἀθάνατον γένηται»,¹¹ γιὰ νά μή γίνει τό κακό ἀθάνατο. Γι' αὐτό λοιπόν ὁ Ἀδάμ ἔπρεπε νά πεθάνει. Σάν νά λέγαμε ὅτι ὑπάρχει ἓνας ἄνθρωπος πού εἶναι φορέας μιᾶς μολυσματικῆς ἀρρώστιας, καί εἶναι πάντα πρόβλημα γιὰ τούς γύρω του πού εἶναι ὑγιεῖς. Ὅταν ὁ- μως πεθάνει, τό πρόβλημα αὐτό τελειώνει. Ἔτσι καί ἐ- δῶ, ὁ Ἀδάμ ἔπρεπε νά πεθάνει, γιὰ νά μή γίνει τό κα- κό ἀθάνατο.

Λέει ὁ ἱερός Δαμασκηνός κάτι πολύ ὠραῖο· εἶναι αὐτό πού σᾶς εἶπα καί προηγουμένως. (Βλέπετε τόν τρόπο πού ἀναλύουμε τά θέματά μας. Ὁ λόγος εἶναι κατοχυρωμένος ἀπό τήν Ἀγία Γραφή καί ἀπό τούς Πα- τέρες τῆς Ἐκκλησίας μας.)¹² Λέει: «*Ἡ μὲν γὰρ γένεσις πάντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ φθορὰ διὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν ὑπεισήχθη πρὸς τιμωρίαν καὶ ὠφέλειαν. "Θεὸς γὰρ θάνατον οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ τέρεται ἐπ' ἀπωλεία ζώντων"*»¹³. Ἡ μὲν γένεση, ἡ δημιουργία ὅλων τῶν πραγμάτων, ἔγινε ἀπὸ τόν Θεό, ἀλλά ἡ φθορὰ μπῆκε στή ζωὴ μας ἐξαιτίας τῆς δικῆς μας κακίας, τῆς ἁμαρ- τίας μας, ὡς τιμωρία καί ὠφέλεια· διότι ὁ Θεός δέν ἔκανε τόν θάνατο οὔτε εὐχαρισιέται μέ τὴν ἀπώλεια τῶν ζώντων. Αὐτό εἶναι. Ὁ θάνατος λοιπόν μπῆκε καί

ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.» (Ρωμ. 6,7). Ὁ δὲ ἅγιος Θεόφιλος Ἀντιοχείας γράφει: «*Καὶ τοῦτο δὲ ὁ Θεὸς μεγάλην εὐεργεσίαν παρέσχε τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ μὴ διαμεῖναι αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἐν ἁμαρτίᾳ ὄν- τα...*» (Πρὸς Αὐτόλυνον 2, 26, PG 6, 1093A).

11. Βλ. Μάθημα 68ο, ὑπόσημ. 25.

12. Βλ. Μάθημα 70ό, ὑπόσημ. 3.

13. Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστewος, 42, PG 94, 961BC.

γιά νά τιμωρηθοῦμε, νά μήν πέσει στό κενό ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πού εἶπε *θά τιμωρηθεῖτε ἂν παραβεῖτε τήν ἐντολή μου*, καί ταυτοχρόνως εἶναι μία ὠφέλεια, γιά τό ὅτι δέν θά γινόταν τό κακό ἀθάνατο.

Μά, θά μοῦ πεῖτε, δέν ἔχουμε ἐδῶ ἓνα κακό, τό ὅτι πεθαίνει ὁ ἄνθρωπος;

Ναί, ἀλλά στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ ἦταν ἡ ἀνάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτόν τόν λόγο ἦταν κέρδος νά πεθάνει, ἀφοῦ ὁ Θεός, σᾶς ξαναλέω, στό σχέδιό του εἶχε τήν ἀνάσταση τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως θά δοῦμε λίγο πιό κάτω.

Ὅπως διαβάζουμε ἀπό τή *Σοφία Σολομῶντος*, «ὁ Θεός θάνατον οὐκ ἐποίησεν», ὁ Θεός δέν εἶναι δημιουργός τοῦ θανάτου, «οὐδὲ τέρεται ἐπ' ἀπωλεία ζώντων»¹⁴, οὔτε εὐχαριστιέται μέ τό νά χάνεται ὅτιδήποτε εἶναι ζωντανό, διότι ἀκριβῶς ὁ Θεός εἶναι ὁ δημιουργός κάθε πνοῆς, κάθε ζωῆς.

Καί ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος –βλέπετε, παίρνω γνῶμες διάφορες· ὅλοι ὁμιλοῦν γιά τό ἴδιο πράγμα– «ὁ θάνατος ὑπὸ τοῦ Δεσπότη συμφερόντως ὠκονομήθη»· δηλαδή, ὁ θάνατος παραχωρήθηκε ἀπό τόν Δεσπότη σύμφωνα μέ τό συμφέρον τῶν ἰδίων τῶν ἀνθρώπων. «Οὐκέτι λοιπὸν ἀφήσιν ἐν τῷ παραδείσῳ τὸν Ἀδάμ, ἀλλ' ἐξελθεῖν ἐκείθεν προστάττει, δεικνὺς ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον τοῦτο ποιεῖ, ἢ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τὴν περὶ αὐτόν»¹⁵. Δέν θά ἄφηνε, λοιπόν, ποτέ ὁ Θεός τόν Ἀδάμ στὸν παράδεισο, ἀλλὰ προστάζει νά βγεῖ ἔξω ἀπὸ ἐκεῖ, δείχνοντας ὅτι δέν τό κάνει αὐτό

14. *Σοφ. Σολ.* 1, 13.

15. *Ὁμιλῖαι εἰς τὴν Γένεσιν*, ΙΗ', γ', PG 53, 151.

ἀπό τίποτε ἄλλο παρὰ ἀπό φιλανθρωπία πρὸς αὐτόν. Γι' αὐτό τὸν βγάζει ἀπὸ τὸν παράδεισο ὁ Θεὸς τὸν Ἀδάμ, ἀκριβῶς γιὰ νὰ δείξει τὴ φιλανθρωπία Του· γιὰ νὰ μὴν μείνουν δηλαδή αὐτά τὰ πράγματα, αὐτές οἱ καταστάσεις ἀθάνατες, ἄφθορες.

Σᾶς θυμίζω τοὺς δαίμονες –εἶναι φοβερό πράγμα! Οἱ δαίμονες δέν μποροῦν νὰ γνωρίσουν θάνατο· δέν θέλει ὁ Θεὸς νὰ γνωρίσουν θάνατο. Οἱ δαίμονες ἀμαρτήσαν καὶ ἔμειναν στὴν ἁμαρτία τους· θάνατος γι' αὐτούς δέν ὑπῆρξε ποτέ. Ἀπλῶς σᾶς τό θυμίζω, γιὰ νὰ συγκρίνετε καὶ νὰ καταλάβετε ποιά εἶναι ἡ εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Ἄν μοῦ πεῖτε γιατί δέν ἔγινε ἡ εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τοὺς δαίμονες, θά σᾶς ἀπαντήσω ὅτι οἱ δαίμονες δέν θά μποροῦσαν νὰ μετανοήσουν ἐπειδὴ μόνοι τους σκέφθηκαν τό κακό. Ὁ διάβολος μόνος του σκέφτηκε τό κακό. Ὁ Ἀδάμ ὅμως δέν σκέφτηκε μόνος του τό κακό, ἀλλὰ παρασύρθηκε· ἡ Εὗα ἐξαπατήθηκε, ὁ Ἀδάμ παρασύρθηκε. Γι' αὐτό ὑπῆρχαν, θά λέγαμε, ποσοστά, ἴχνη μετανοίας μέσα στὸν Ἀδάμ. Ἄλλο τώρα ὅτι ὁ Ἀδάμ τὴν στιγμή πού ἁμαρτάνει δέν μετανοεῖ, ὅπως λέγαμε μιά περασμένη φορά. Ὡστόσο ὅμως ὁ Θεὸς βλέπει ὅτι ὑπάρχουν ἀποθέματα μετανοίας στὸν Ἀδάμ.¹⁶

16. Πολλοὶ Πατέρες μᾶς ὁμιλοῦν γιὰ τὴν μετάνοια τῶν πρωτοπλάστων ὅταν ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὸν παράδεισο. Αὐτό μᾶς τό βεβαιώνουν καὶ πολλοὶ ὕμνοι τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, εἰδικότερα τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς, ὅπως καὶ τοῦ Μεγάλου Κανόνος. Βλ. Μητρ. Νέας Σμύρνης Συμεών, *Ἀδαμιαῖος θρῆνος. Ὁ Μέγας Κανὼν Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης*, Εἰσαγωγή-κείμενο-μετάφραση-σχόλια, ἐκδ. Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2009, σσ. 32-40). Χαρακτηριστικός

Θέλετε μία απόδειξη; Εἶναι πολύ ἀπλή. Μέσα στήν μακραίωνα ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους, πόσες ἐπιστροφές ἀμαρτωλῶν ἔχουμε; Πόσους θαυμάσιους ἀνθρώπους ἔχουμε μέ ἀγαθή συνείδηση, πού μπορούσαν νά λένε τό κακό κακό, καί τό καλό καλό; Καί μέσα στή χριστιανική ἱστορία, πόσοι εἶναι ἐκεῖνοι πού ἔγιναν ἅγιοι; Πολλοί. Ὅμως ποιός δαίμονας ἔγινε ἅγιος καί ποιός δαίμονας μετανόησε; Κανένας! Καί τό φοβερό ξέρετε ποῖο εἶναι; πῶς ὅταν ἐμεῖς λέμε αὐτά καί λυπούμαστε τούς δαίμονες ὡς δυστυχισμένα πλάσματα, αὐτοί καγχάζουν ἀκούγοντάς μας, καί δέν ἔχουν καμμία διάθεση νά μετανοήσουν!¹⁷

Γι' αὐτόν τόν λόγο ὁ Θεός σώζει τόν ἄνθρωπο, βάζοντας τέρμα στό κακό μέ αὐτό πού λέγεται θάνατος, δηλαδή τόν χωρισμό τῆς ψυχῆς ἀπό τό σῶμα. Καί αὐτό γιά νά μή συνεχιστεῖ τό κακό. Διότι δέν μπορεῖ μία ψυχή στόν Ἄδη νά συνεχίσει νά ἀμαρτάνει· μένει αὐτή πού εἶναι. Καί ἐκεῖ σταματάει ὁ Θεός τό κακό, τό ὁποῖο ὁμως στή συνέχεια, σᾶς εἶπα, θά διορθώσει μέ τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν.

«Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ

εἶναι καί ὁ Ἀδαμαῖος Θρηῆνος, πού μέ ποιητικό τρόπο συνέγραψε ὁ ἅγ. Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης. Σχολιάζοντας σχετικῶς ὁ ἅγ. Σωφρόνιος Σαχάρωφ, γράφει: *Οὕτω δύναται νά κλαίῃ μόνον ὅστις εἶδε τό αἰώνιον φῶς τοῦ Θεοῦ. Ἄνθρωποι μὴ ἰδόντες ἢ, ὡς λέγει ὁ ἴδιος ὁ Γέρων (Σιλουανός), μὴ γνωρίζαντες τόν Θεόν, δέν δύνανται νά ἀντιληφθοῦν τὰς ὁδύνας αὐτάς καί νά χέουν τοιαῦτα δάκρυα.* (Γ. Γαλίτη, *Ὁ πρῶτος καί ὁ ἔσχατος Ἀδάμ στή Θεολογία τοῦ γέροντος Σωφρονίου, Πρακτικά Διορθοδόξου Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου: «Γέροντας Σωφρόνιος, ὁ Θεολόγος τοῦ Ἀκτίστου Φωτός»*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος 2008, σ. 138)

17. Βλ. *Μάθημα 69ο*, ὑπόσημ. 5.

παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη.»¹⁸ Τὸν ἔδωξε τὸν Ἀδάμ Κύριος ὁ Θεός, τὸν ἐβγάλε ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς, τῆς ἀπολαύσεως, γιὰ νὰ ἐργάζεται τὴν γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐλήφθη ὁ ἴδιος ὡς πρὸς τὴν σωματική του κατασκευή.

«*Ἐξάπεστειλεν*» σημαίνει ἐξόρισε. Καί τί σημαίνει *ἐξορίζω*; βγάζω ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια· αὐτό σημαίνει *ἐξορίζω*. Δηλαδή ποιά ὅρια; Τὰ ὅρια τοῦ παραδείσου.

Ἐδῶ τώρα θὰ ἤθελα νὰ προσέξετε, γιὰτι ὑπάρχει πάντα μία ἀπορία στοὺς ἀνθρώπους, καί θὰ σᾶς λυθεῖ. Δηλαδή, πῶς ὁ Ἀδάμ βγῆκε ἀπὸ τὸν παράδεισο καί πῆγε στὴ γῆ; Μὰ στὴ γῆ δέν ἦταν ὁ παράδεισος;

Λοιπόν. Ὁ Θεός δημιούργησε τὴ γῆ. Ἕνα μικρὸ μέρος τῆς γῆς, ὅπως παλιά λέγαμε,¹⁹ ἔγινε παράδεισος. Αὐτό τό μικρὸ κομμάτι τῆς γῆς, αὐτὴ ἡ μικρὴ περιοχὴ, ἦταν ἀνατολικά τῆς Ἑδέμ, δηλαδή περικλειόταν μετὰξὺ δύο μεγάλων ποταμῶν, τοῦ Τίγρητος καί τοῦ Εὐφράτου. Ὁ Ἀδάμ πλάστηκε ὅχι ἀπὸ ὕλη αὐτῆς τῆς μικρῆς περιοχῆς πού λεγόταν *παράδεισος*, ἀλλὰ ἀπὸ ὕλη πού ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸν παράδεισο. Αὐτὴ ἡ ὕλη λεγόταν γῆ. Ἔτσι, ἂν καί ὁ παράδεισος ἦταν πάνω στὴ γῆ, ἀντιδιαστέλεται ἀπὸ τὴ γῆ, ξεχωρίζει δηλαδή, καί λέμε ὁ παράδεισος καί ἡ γῆ.

Ὅχι λοιπόν ὅτι ὁ παράδεισος ἦταν κάπου ἄλλου, ἔξω ἀπὸ τὴ γῆ, καί ὁ Ἀδάμ βγαίνει ἀπὸ αὐτόν... Δέν ἦταν, ἄς ποῦμε, στὸν Ἄρη, τὴν Ἀφροδίτη, στὸν Κρόνο, κάπου σ' ἓναν πλανήτη, καί ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἀδάμ πέφτει

18. Γέν. 3, 23.

19. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Γ', Μάθημα 29ο*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2019.

στή γῆ... Ὅχι. Καί τά δύο ἦταν πάνω στή γῆ· μόνο πού γίνεται ἕνας διαχωρισμός. Ἔτσι, ὁ παράδεισος ἦταν μία μικρή περιοχή πάνω στή γῆ, καί μάλιστα μέ συγκεκριμένα ὅρια.

Σᾶς εἶπα ὅμως ὅτι ὁ Θεός ἐπλασε τόν Ἀδάμ ἀπό χῶμα –*«χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς»*, ὅπως λέει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ– ἀπὸ ὕλη πού πάρθηκε ἀπὸ τή γῆ, καί ὅχι ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ παραδείσου.

Κατοπινά, ὁ Ἀδάμ εἰσῆχθη στὸν παράδεισο ὡς πλήρης ἄνθρωπος. Ἐκεῖ ὅμως ἀμάρτησε καί ἐξορίστηκε ἀπὸ τὸν χῶρο τοῦ παραδείσου, γιὰ νά πεθάνει ὅχι μέσα στὸν χῶρο τοῦ παραδείσου ἀλλὰ ἔξω ἀπ' αὐτόν· δηλαδή νά πεθάνει στὸν τόπο ἐκεῖνο, στή γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποία πάρθηκε ἡ ὕλη γιὰ τὴν κατασκευή του.

Στὸν παράδεισο, ὅπως παρατηροῦμε, δέν ἔγινε οὐδεμία δημιουργική πράξη· οὐδεμία· θά γινόταν μόνο εἴσοδος –ὅπως καί ἔγινε· ὁ Ἀδάμ εἰσῆλθε στὸν παράδεισο– γιὰ νά δειχθεῖ ὅτι ἡ προαίρεση καί ἡ πνευματική ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου –ἐκεῖνο τὸ *ἐργάζεσθε τὸν παράδεισον*, πού ἦταν πρωτίστως πνευματική ἐργασία καί λιγότερο σωματική– θά ἦταν θέμα πού θά τὸν καθιστοῦσε πνευματική ὑπαρξη, πνευματικό πρόσωπο.

Τό θυμόσαστε παλιά πού λέγαμε –ὥραϊα μᾶς μιλάει πάνω σ' αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός– πῶς θά ζοῦσε καί θά ἀναπτυσσόταν ὁ Ἀδάμ μέσα στὸν παράδεισο;²⁰

20. Βλ. ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Περὶ Παραδείσου*, PG 94, 912A-913A, καί *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως*, Β' (12) 26, *Περὶ ἀνθρώπου*, ΕΠΕ 19, 1, σσ. 210-212, 216. Ἐπίσης βλ. καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Γ', Μαθήματα 30ῶ καί 32ῶ*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2019.

Ἀλλά οὔτε καί θάνατος ἔπρεπε νά ὑπάρχει μέσα στόν παράδεισο. Γι' αὐτό ὁ Ἀδάμ διώχνεται ἀπό τόν παράδεισο, γιά νά μή πεθάνει μέσα ἐκεῖ. Γιατί; Διότι ὁ παράδεισος ἐκεῖνος, ὁ ἐπίγειος, ἦταν μία εἰκόνα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, στήν ὁποία Βασιλεία δέν δημιουργοῦνται ἄνθρωποι, ἀλλά μόνο εἰσάγονται ἄνθρωποι –καί εἰσάγονται ἀφοῦ ἔγιναν ἅγιοι, μέ τή δική τους τήν προαίρεση ἀλλά καί μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ– καί ἀκόμα, ἐκεῖ, στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δέν ὑπάρχει θάνατος. Ὅ,τι μπαίνει ἐκεῖ, μένει ἀθάνατο, μένει αἰώνιο.

Γι' αὐτόν τόν λόγο ὁ Ἀδάμ ἐκβάλλεται τοῦ παραδείσου, διότι ὁ Θεός βλέπει μακριά, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θά μποῦν στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅταν θά ἔρθει πάλι ὁ Χριστός. Καί ὁ Ἀδάμ ἀκόμα θά μπεῖ... καί ὁ Ἀδάμ!²¹

Ἔτσι, παιδιά, ὁ Ἀδάμ ἐκβάλλεται τοῦ παραδείσου, ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, «*ἵνα διηνεκῇ τὴν ὑπόμνησιν ἔχῃ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἐργασίαν*», γιά νά θυμᾶται συνέχεια τὴν ἐργασία τῆς ταπεινοφροσύνης –ξέρετε, ἡ πνευματικὴ ἐργασία εἶναι τό κύριο ἔργο μας!– γιά νά ἔχει διαρκή τὴν ὑπόμνηση ὅτι ἔφυγε ἀπό τόν παράδεισο, «*καὶ εἰδέναι ἔχῃ ὡς ἐκεῖθεν αὐτῷ ἡ σύστασις, καὶ ἡ οὐσία τοῦ σώματος ἐκ τῆς γῆς ἐξ ἀρχῆς γεγέννηται· ἐκείνην, φησὶν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς συνέστη*»²², καί νά θυμᾶται ὅτι ἐλήφθη ἀπὸ τῆ γῆ, ἐκείνη τὴν ὁποία θά δουλεύει τώρα μέ κόπο καί ἰδρώτα· ἀπ' αὐτό τό χῶμα, ἀπ' αὐτὴν τῇ γῇ ἐλήφθη καί ἡ δική του ἡ σωματικὴ κατασκευὴ.

Βέβαια θά μοῦ πεῖτε, θά τό πῶ ἄλλη μία φορά, ὅτι

21. Βλ. ὑπόσημ. 16.

22. Ὁμιλίαι εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΗ', γ', PG 53, 152.

ἡ ἐργασία ὑπῆρχε στόν παράδεισο. Θυμᾶστε πού ὁ Θεός εἶχε πεῖ *ἐργάζεσθε τόν παράδεισο*;²³ Ξαναλέω ὁμως, γιατί εἶναι πάρα πολύ σημαντικό, αὐτή ἦταν ἡ πνευματική ἐργασία· κυρίως ἡ πνευματική. Ἄν δεῖτε ἀσκητικά βιβλία, πολύ συχνά θά συναντήσετε τήν ἔκφραση *ποιά εἶναι ἡ πνευματική σου ἐργασία*; δηλαδή *τί κάνεις*;

Θά μοῦ πεῖτε: *ἀνυποψίαστα πράγματα...*

Ἐνα κύριο ἔργο εἶναι ἡ προσευχή· ἀποτελεῖ ἔργο τῆς πνευματικῆς ἐργασίας. Ἀλλά πάλι θά πῶ ὅτι καί σωματική ἐργασία στόν παράδεισο γινόταν, ὅχι μόνο πνευματική. Ἐκεῖνη ὁμως ἡ ἐργασία ἦταν χωρίς κόπο· ἐνῶ μετά στή γῆ, στήν ὁποία ἐπέστρεψε ὁ Ἀδάμ, ἡ ἐργασία ἐκεῖ ἔγινε δουλεία, αὐτό πού λέμε σήμερα *δουλειά*. Καί δέν εἶναι καθόλου τιμητικό νά λέμε *δουλεύω* –ἀπό τό *δοῦλος*– ἀλλά *ἐργάζομαι*. Τό τιμητικό καί τό σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Θεός ἔκανε τήν ἐργασία· ὅχι τήν δουλεία. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος τήν ἐργασία τήν ἔκανε δουλειά, καί τή ζωή τήν ἔκανε *ἐπιβίωση*. Ἐδῶ εἶναι τό δρᾶμα τοῦ ἀνθρώπου!

«Καί ἐξέβαλε τόν Ἀδάμ καί κατώκισεν αὐτόν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καί ἔταξε τὰ Χερουβὶμ καί τήν φλογίνην ῥομφαίαν τήν στρεφόμενην φυλάσσειν τήν ὁδόν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς.»²⁴ Καί ἔβγαλε τόν Ἀδάμ ἀπό τόν παράδεισο καί τόν ἔβαλε νά κατοικήσει ἀπέναντι ἀπό τόν παράδεισο τῆς τρυφῆς, καί διέταξε τὰ Χερουβείμ καί ἐκεῖνο τό σπαθί τό φλόγινο νά στρέφεται γύρω-γύρω καί νά φυλάει τόν δρόμο πού

23. Γέν. 2, 15.

24. Γέν. 3, 24.

ὁδηγεῖ στό δένδρο τῆς ζωῆς.

Μέ αὐτό μάλιστα τό χωρίο τελειώνει τό 3ο κεφάλαιο τῆς Γενέσεως. Ἐδῶ τερματίζεται καί ἡ ἱστορία τῶν πρωτοπλάστων μέσα στόν παράδεισο, γιά νά ἀρχίσει μετά ἡ ἱστορία τους πιά πάνω στή γῆ, γεννώντας τά παιδιά τους, τόν Κάιν, τόν Ἀβελ, πού θά εἶναι μία ζωή γεμάτη ἀπό δάκρυα. Νά βλέπουν κατόπιν ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐά τό πρῶτο τους παιδί πού ἔκαναν, τόν Κάιν, σέ λίγο νά σκοτώνει τόν ἀδελφό του τόν Ἀβελ... Καί ζοῦν μέσα σέ δάκρυα ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐά· ἡ ζωή τους εἶναι τυραννισμένη!

Ἀλλά ἄς τά πάρουμε μέ τή σειρά.

Γιατί ὁ Θεός ἔβαλε ἀπέναντι ἀπό τόν παράδεισο τόν Ἀδάμ;

Ξέρετε πῶς μοιάζει τό πράγμα; Μοιάζει μέ τό ἐξῆς παράδειγμα.

Γιά μία στιγμή, ἡ μητέρα ἀνακαλύπτει ὅτι τό παιδί της κλέβει γλυκό. (Δέν ξέρω ἂν σήμερα τά παιδιά κλέβουν γλυκό... Δέν νομίζω νά κλέβουν. Στήν ἐποχή μας τό κλέβαμε τό γλυκό. Στήν ἐποχή σας δέν τό κλέβετε· μπορεῖ ὅμως νά κλέβετε ἄλλα πράγματα...) Ὡστόσο, ἡ μητέρα συλλαμβάνει τό παιδί της νά κλέβει γλυκό. Τότε τοῦ λέει: *Θά σέ τιμωρήσω*. Παίρνει τό γλυκό, τό βάζει σέ ἕνα ντουλάπι πού ἔχει τζάμι μπροστά καί τό κλειδώνει. Ἀκοῦστε: γιά νά τό βλέπει τό γλυκό, ἀλλά νά μήν μπορεῖ νά τό φάει!

Θά μοῦ πεῖτε αὐτό εἶναι... ἕνα βάσανο!

Σήμερα, ἐπειδή χάσαμε τόν προσανατολισμό μας ἀπό τήν ἀληθινή παιδαγωγία, δέν μπορούμε νά καταλάβουμε τί εἶναι παιδαγωγικό. Ὁ αἰώνας μας μπορεῖ

νά λέγεται αἰώνας τῆς παιδαγωγικῆς, αἰώνας τοῦ παιδιοῦ... ἀλλά δέν σκαμπάζουμε τίποτα, δέν καταλαβαίνουμε τίποτα, ἔχουμε ἐσφαλμένους δρόμους! Καί δέν θά μπορούσε κανείς νά πεῖ ὅτι ὁ Θεός εἶναι χειρότερος παιδαγωγός μπροστά στή δική μας τήν αὐθεντία... ὅτι ἐμεῖς ἀνακαλύψαμε παιδαγωγικούς νόμους, σπουδαίους, γιά νά κάνουμε τούς ἀνθρώπους καλύτερους! Ἀπό τό ἄν ἔγιναν καλύτεροι οἱ ἄνθρωποι φαίνονται οἱ παιδαγωγικές μέθοδοι.

Προσέξτε ὅμως... προσέξτε: Γιατί ὁ Θεός ἔβαλε τόν Ἀδάμ ἀπέναντι ἀπό τόν παράδεισο; Γιά νά τόν βλέπει!

Νά τί γράφει πάνω σ' αὐτό ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Οὐ γάρ τὸ ἐκβαλεῖν μόνον φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος ἦν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπέναντι τοῦ παραδείσου ἐγκατοικίσαι αὐτόν, ἵνα ἀδιάλειπτον ὁδύνην ἔχῃ, καθ' ἐκαστην ἡμέραν ἀναλογιζόμενος, οἶων ἐκπεπτωκὼς εἰς οἶαν ἐαυτὸν κατάστασιν ἤγαγεν... καὶ πρὸς τὸ ἐξῆς ἀσφάλεια τῷ ὀδυνωμένῳ ἢ συνεχῆς θέα ἐγίνετο, πρὸς τὸ μὴ τοῖς αὐτοῖς πάλιν αὐτὸν περιπεσεῖν.»²⁵. Τόν ἔβαλε ἀπέναντι γιά νά βλέπει κάθε μέρα τόν παράδεισο, νά αἰσθάνεται τί ἔχασε καί νά πονάει κάθε μέρα. Ἀλλά μόνο γι' αὐτό; Ὁχι. Τόν ἔβαλε ἐκεῖ καί γιά νά τοῦ δημιουργηθεῖ ὁ πόθος νά ξαναγυρίσει πίσω.

Σήμερα δέν θέλουμε τό παιδί μας νά ὀδυνᾶται, νά πονάει· ὅχι ἀπλῶς μόνο μέ τό ξύλο, πού μπορεῖ νά τι-

25. Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΗ', γ', PG 53, 152. Βλ. Θεοδοωρήτου Κύρου: «Καταντικρὺ δὲ τοῦ παραδείσου διάγειν αὐτὸν προσέταξεν· ἵνα τῆς ἀλύπου βιοτῆς εἰς μνήμην ἐρχόμενος, μισῇ τὴν ἀμαρτίαν, ὡς πρόξενον τῆς ἐπιπόνου ζωῆς.» (Εἰς τὰ ἄπορα τῆς θείας Γραφῆς κατ' ἐκλογὴν, Μ', PG 80, 141C).

μωρήσουμε σωματικά τό παιδί μας, αλλά και μέ ἕναν πόνο ψυχικό, μέ μία ψυχική τιμωρία, μέ τό νά μήν τοῦ κάνουμε αὐτό πού θέλει, νά τοῦ στερήσουμε κάτι καί λοιπά, προκαλώντας του μία ψυχική ὀδύνη.

Θά μοῦ πεῖτε: *Νά δημιουργήσουμε ψυχική ὀδύνη στό παιδί μας;...*

Ναί, ναί... Ναί! Εἶναι σπουδαῖο αὐτό.

Θέλετε νά δεῖτε μέχρι ποῦ φθάσαμε; Ἐγώ, θυμᾶμαι παλιά, περνοῦσα ψυχική ὀδύνη μέχρις ὅτου βγοῦν τά ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων. Τώρα πιά καταργήσαμε τίς ἐξετάσεις, γιά νά μή περνᾶμε ὀδύνη, ὑποστηρίζοντας ὅτι δέν πρέπει τά παιδιά νά περνᾶνε καμμία ὀδύνη...²⁶

Τώρα, ἄλλο ἂν ἡ ζωή μας εἶναι ζυμωμένη μέ τήν ὀδύνη, γιατί –πῶς νά τό κάνουμε;– ἔχουμε τήν κατάρα, ἡ ὁποία εἶναι πάνω στό ἀνθρώπινο γένος! εἴμαστε ἀποστάτες! Ἀλλά καί ἀργότερα στή ζωή σας, ὅταν θά πᾶτε παραπάνω, θά εἴσατε ὑποχρεωμένοι νά δίνετε πολλές ἐξετάσεις, ὅχι μόνο σέ σχολεῖα, ἀλλά καί στήν κοινωνία τήν ἴδια· καί τότε... *ἔρχεται ὁ οὐρανός σφοντύλι, ἀ-*

26. Εἶναι ἡ ἐποχή πού βαθιές ἐκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις διαδέχονται ἡ μία τήν ἄλλη, κυρίαρχο στοιχεῖο τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἐπίσημη καθιέρωση τῆς δημοτικῆς ὡς ἀποκλειστικῆς γλώσσας τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ κατάργηση τῆς ἀξιολογήσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν, ἡ κατάργηση τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων ἀπό τό πρωτότυπο, ἡ κατάργηση τοῦ πολυτονικοῦ συστήματος γραφῆς, μέ ταυτόχρονη ἐφαρμογή τοῦ μονοτονικοῦ, ἡ κατάργηση εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων γιά τά Γυμνάσια καί τά Λύκεια, ὅπως καί ἡ κατάργηση τῶν ἐνδιαμέσων ἐξετάσεων τοῦ Φεβρουαρίου στή δευτεροβάθμια ἐκπαίδευση. (Ἀπό τά *Πρακτικά τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Ἐφαρμοσμένης Παιδαγωγικῆς καί Ἐκπαίδευσης* (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Ὀκτωβρίου 2012)

φοῦ δέν μαθαίνουμε στό παιδί μας, ἀπό μικρό, νά ὀδυνᾶται, νά πονάει γιά κάτι. Εἶναι χρήσιμο αὐτό· εἶναι πάρα πολύ χρήσιμο.

Ὡστόσο, ὅπως λέει ἐδῶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁ Θεός βάζει τόν Ἀδάμ ἀπέναντι ἀπό τόν παράδεισο, νά τόν βλέπει, νά πονάει καί νά τόν νοσταλγεῖ.

Ὑπάρχει ἓνα ὠραῖο τροπάριο, πολύ ὠραῖο (εἶναι ὁ οἶκος τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς, στό βιβλίο *Τριώδιο*· μπορεῖτε νά τό βρεῖτε στήν Κυριακή τῆς Τυρινῆς), πού λέει ὅτι ὁ Ἀδάμ, ὅταν ἐξεβλήθη, κάθισε ἀπέναντι ἀπό τόν παράδεισο, καί ἐκεῖ ἄρχισε νά κλαίει. Ὁ ποιητής, ὁ ὑμνογράφος, μέ πολύ ὠραῖα ζωηρά χρώματα, λέει τά ἑξῆς: *Παράδειςσε, σέ παρακαλῶ, μὴ κλείσεις γιά πάντα τήν θύρα σου γιά μένα... Ὡ δένδρα, μέ τό θροῖσμα τῶν φύλλων σας, καθὼς τά κινεῖ ὁ ἄνεμος, κάνετε προσευχή καί παρακαλέστε τόν Δημιουργό νά μὴν κλείσει γιά πάντα τήν πόρτα τοῦ παραδείσου...*²⁷ Εἶναι κάτι πού δείχνει ὅτι μέσα στόν Ἀδάμ δημιουργεῖτο ἡ μετάνοια, ὁ πόθος, ἡ ἐλπίδα!

Τυρρίζουμε πάλι στό κείμενο, στό δένδρο πού ἦταν στό κέντρο τοῦ παραδείσου, στό δένδρο τῆς ζωῆς, πού παρήγαγε τόν καρπό τῆς ζωῆς. Διαβάζουμε ὅτι ὁ Θεός διέταξε τά Χερουβεὶμ νά φυλᾶνε τήν εἴσοδο, ἀλλά καί

27. «Ἐκάθισεν Ἀδὰμ τότε, καὶ ἔκλαυσεν ἀπέναντι τῆς τρυφῆς τοῦ Παραδείσου, χερσὶ τύπτων τὰς ὄψεις, καὶ ἔλεγεν... Συνάληγσον, Παράδειςσε, τῷ κτήτορι πτωχεύσαντι, καὶ τῷ ἥχῳ σου τῶν φύλλων, ἰκέτευσον τὸν Πλάστην, μὴ κλείσῃ σε. Ἐλεῆμον, ἐλέησόν με τὸν παραπεσόντα.» Βλ. καὶ ἑσπερινό στιχηρὸ προσόμοιο: «Παράδειςσε πάντιμε, τὸ ὠραιότατον κάλλος... ἥχῳ τῶν φύλλων σου, Πλάστην τὸν τῶν ὄλων ἰκέτευε, τὰς πύλας ὑπανοῖξαι μοι, ἃς τῇ παραβάσει ἀπέκλεισα...».

τήν φλογίνη ρομφαία, ἐκεῖνο τό σπαθί τό φλόγινο, πού θά στρεφόταν γύρω-γύρω, ὥστε νά μήν μπορεῖ κανεῖς νά μπεῖ μέσα στόν παραδείσο.

Λέει πάλι ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Οὐχ ἀπλῶς δέ προσέθηκε, Τὴν στρεφομένην, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι πᾶσα ὁδὸς αὐτῷ ἀποτετείχιστο, τῆς ῥομφαίας ἐκείνης διὰ τοῦ στρέφεσθαι, πάσας τὰς ἐκεῖ φερούσας ὁδοὺς ἀποφραπτοῦσης, καὶ διηνεκῇ τὸν φόβον αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόμνησιν παρέχειν δυναμένης.»²⁸. Δηλαδή, ὅχι τυχαῖα ἔγραψε ἐδῶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὅτι ἔβαλε ὁ Θεός τήν φλογίνη ρομφαία τήν στρεφομένη, νά γυρίζει κυκλικά ἐκεῖνο τό φλόγινο σπαθί. Βεβαίως τί ἀκριβῶς ἦταν δέν γνωρίζουμε. Εἶναι μία εἰκόνα πού θέλει νά μᾶς δείξει ὅτι κάθε δρόμος πρὸς τό δένδρο τῆς ζωῆς ἔχει ἀποκλειστεῖ ἐξαιτίας τῆς ρομφαίας τῆς στρεφομένης, ἀπ' αὐτό τό φλόγινο σπαθί πού γυρίζει.

Μέ τήν εὐκαιρία σᾶς λέω τοῦτο, ὅτι ἔχουμε περιπτώσεις στήν Ἱστορία, πού ὁ Θεός μ' ἓναν πολύ περιεργο τρόπο ἐμποδίζει τούς ἀνθρώπους νά κάνουν κάτι.

Σᾶς θυμίζω τόν Πύργο τῆς Βαβέλ.²⁹

Σᾶς θυμίζω ἀκόμη τήν περίπτωση πού, ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, πῆγαν νά ἀνοικοδομήσουν τόν ναό τοῦ Σολομῶντος, ἀκριβῶς γιά νά διαψεύσει ὁ Ἰουλιανός τόν Χριστό, πού μιλώντας γιά τήν καταστροφή τοῦ ναοῦ εἶπε ὅτι δέν θά ἀνοικοδομηθεῖ.³⁰ Μάλιστα μᾶς τό βεβαιώνει αὐτό καί ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὅτι ὅπως ἔσκαβαν οἱ ἐργάτες ἐβγαίνουν μέσα

28. *Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν, ΙΗ', γ', PG 53, 152-153.*

29. *Βλ. Γέν. 11, 1-9.*

30. *Βλ. Μᾶρκ. 13,2· Λουκᾶ 21,6. Πρβλ. Β' Θεσ. 2,1-12.*

ἀπό τὰ θεμέλια φλόγες φωτιᾶς, καί δέν μπορούσαν νά δουλέψουν!³¹

Ἔτσι λοιπόν φαίνεται ὅτι δέν μπορούσε ὁ Ἀδάμ νά πλησιάσει τόν παράδεισο· ἦταν ἀδύνατον· ὑπῆρχε ἓνα ἀόρατο ἐμπόδιο.

Σᾶς θυμίζω ἀκόμη τήν ὄνο τοῦ Βαλαάμ, πού ὅταν πήγαινε μέ τό γαϊδουράκι του γιά νά καταραστεῖ τούς Ἰσραηλίτες, αὐτό δέν μπορούσε νά προχωρήσει καθόλου· εἶχε στηλώσει τά πόδια του καί δέν προχωροῦσε! Καί ὅταν ὁ Βαλαάμ εἶχε θυμώσει πολύ καί ἄρχισε νά τό χτυπάει, τότε ἔγινε τό ἑξῆς· ἄνοιξαν τά πνευματικά του μάτια, καί εἶδε ἓναν ἄγγελο μέ ἓνα σπαθί πού ἐμπόδιζε τό γαϊδουράκι νά προχωρήσει.³²

31. Τό θαυμαστό αὐτό γεγονός διασώζουν οἱ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (Λόγοι, PG 35, 668C-669A), Ἰωάννης Χρυσόστομος (Λόγοι κατὰ Ἰουδαίων, PG 48, 901), Ἀμβρόσιος (Επιστολαί, 40.12), Σωζομένος (5.22.7-11), Σωκράτης (3.20.24-34), Θεοδώρητος Κύρου (Εκκλησιαστική Ἱστορία, 199.15-23), Ζωναρᾶς (62.5-10) κ.ἄ. Χάρις σέ μιά ἐπιστολή τοῦ ἁγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, ἡ ὁποία διασώζεται σέ συριακό χειρόγραφο (*Harvard Syriac* 99), γνωρίζουμε τήν ἀκριβή ἡμερομηνία τοῦ σειсмоῦ, πού ἰσοπέδωσε τό μεγαλύτερο τμήμα τῆς Παλαιστίνης. Αὐτός συνέβη στίς 19 Μαΐου τοῦ 363 μ. Χ. (βλ. Brock, *Cyril of Jerusalem*, σ. 267-276, Russell, *Earthquake Chronology*, σ. 42). Τό ἴδιο γεγονός πιστοποιεῖται καί ἀπό τόν εἰδωλολάτρη ἱστορικό καί θαυμαστή τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἀμμιανό Μαρκελλῖνο, ὁ ὁποῖος γράφει: «Ὡς δὲ ἐπέμενεν ὁ Ἀλύπιος (ἀξιωματικός εὐνοούμενος τοῦ Ἰουλιανοῦ, χρηματίσας Πρεφέκτος στήν Βρετανία), βοηθοῦντος καί τοῦ τῆς Ἐπαρχίας ἡγεμόνος, πυρὸς σφαῖραι φορικῶδεις, πυκνῶς ἐκκύπτουσαι πλησίον τῶν θεμελίων, πολλάκις τοὺς ἐργαζομένους κατέκαυσαν, καὶ τέλος κατέστησαν τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀπρόσιτον.» (Ammiani Marcellini, *Rerum gestarum libri qui supersunt*, ed. John C. Rolfe, XXIII, 1,3)

32. βλ. Ἀριθμ. κεφ. 22.

Κάπως έτσι πρέπει νά λογαριάσουμε καί τήν περιπλοκή μέ τή ρομφαία στόν Ἀδάμ.

Ἀλλά τώρα πιά ἡ θύρα τοῦ παραδείσου ἔκλεισε, ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς φράχθηκε, καί ὁ Ἀδάμ ἔμεινε ἀπ' ἔξω. Ἀλλά μαζί του πῆρε, φεύγοντας ἀπό τόν παράδεισο, τόν πόθο καί τήν ἐλπίδα τῆς ἐπιστροφῆς.³³

Ὅμως ὁ δρόμος ἐκεῖνος ἀνοίχθηκε κάποτε! ἀνοίχθηκε γιατί ἀκριβῶς ἡ ἐλπίδα δέν ἔσβησε ποτέ.

Θυμόσαστε τί εἶχε πεῖ ὁ Θεός στόν Ἀδάμ καί τήν Εὔα, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς γυναικός θά προέλθει ἐκεῖνος πού τελικά θά λύτρωνε τούς πρωτοπλάστους καί τούς ἀπογόνους τους;³⁴ Γι' αὐτό ὁ δρόμος ἀνοίξε, παιδιά, μέ τήν σάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου! Ἐκεῖνος πού τούς μιλοῦσε στόν παράδεισο –δέν μιλοῦσε ὁ Πατήρ στόν παράδεισο· ὁ Λόγος τούς μιλοῦσε, ὁ Θεός Λόγος, τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος!–³⁵ αὐτός ὁ ἴδιος τώρα σαρκώνεται καί ἔρχεται γιά νά ἀνοίξει τόν Παράδεισο!

Τά Χερουβεῖμ ἦταν φύλακες τοῦ Θυσιαστηρίου, ὅταν ὁ Μωυσῆς κατ' ἐντολήν τοῦ Θεοῦ ἔφτιαξε τήν πλάκα τῶν ἱλασμῶν, τήν ἱλαστήριο πλάκα, πού ἦταν ἐπάνω ἀπό τήν Κιβωτό τῆς Διαθήκης, καί ἐκατέρωθεν αὐτῆς ἦταν δύο χρυσά Χερουβεῖμ. Φέρονται λοιπόν ὡς φύλα-

33. Βλ. Προκοπίου Γαζαίου, *Εἰς τὴν Γένεσιν ἐρμηνεία*, PG 87, 225D: «...κατόπισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ὥστε βασιλεὺς ἀγαθὸς οὐ μακρὰν τὴν ἐξορίαν ποιούμενος, ἀλλ' οἷον πρὸ τῆς βασιλίδος πόλεως ἐλπίδας αὐτῷ διδοὺς ἀνακλήσεως· καὶ ὡς ἂν ὁρῶν συνεχῶς μνήμην ἔχῃ τῆς ἐκβαλοῦσης αὐτὸν ἀμαρτίας, καὶ ταύτην μισῇ, ποθῇ δὲ πάλιν ὅθεν ἐξέπεσεν».

34. Βλ. Γέν. 3, 15.

35. Βλ. Μάθημα 70ό, ὑπόσημ. 44.

κες τοῦ Θουσιαστηρίου. Κανείς δέν μπορούσε νά μπεῖ ἐκεῖ. Αὐτό ἦταν τύπος τοῦ Οὐρανοῦ, τύπος τοῦ Παραδείσου, τύπος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.³⁶

Ξέρετε ὅτι, μέ τόν θάνατο τοῦ Χριστοῦ πάνω στόν σταυρό, τό καταπέτασμα πού ἔκρυβε τό Ἱερό, τά Ἅγια τῶν Ἀγίων, σχίσθηκε στή μέση!³⁷ Τί σημαίνει αὐτό; ὅτι τώρα κάποιος μπορεῖ νά μπεῖ στόν ἱερό αὐτό χῶρο.

Καί πράγματι, στήν Πρὸς Ἑβραίους, ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέει: «Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρηρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ χάριν εὐ-
ρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν»³⁸. Ὡς πλησιάζουμε λοιπόν μέ θάρρος τόν θρόνο τῆς χάριτος, γιά νά πάρουμε συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας καί νά βροῦμε χάρη καί ἄμεση βοήθεια. Δηλαδή, τά Χερουβεὶμ δέν φυλᾶνε πιά τήν πύλη τοῦ Οὐρανοῦ, τήν εἴσοδο τοῦ νοητοῦ Παραδείσου καί τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Τό δένδρον τῆς ζωῆς εἶναι τό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τό δένδρον, τό «ξύλον», εἶναι ὁ σταυρός τοῦ Χριστοῦ. Καί ὁ καρπός αὐτοῦ τοῦ δένδρου εἶναι τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Δέν ὑπάρχει πιά φλο-

36. Στά Ἅγια τῶν Ἀγίων ὑπῆρχε ἡ Κιβωτός τῆς Διαθήκης, πού περιεῖχε τίς δύο πλάκες μέ τόν δεκάλογο, τή στάμνα μέ τό μάννα καί τή ράβδο τοῦ Ἀαρὼν τή βλαστήσασα. Πάνω στήν Κιβωτό τῆς Διαθήκης ὑπῆρχε μιά πλάκα χρυσή, προσαρμωσμένη στίς διαστάσεις τῆς Κιβωτοῦ, ἀλλά ἀνεξάρτητη ἀπ' αὐτή, πού λεγόταν *kapporeth*, ἱλαστήριον ἐπίθεμα κατά τούς Ο΄. Στά ἄκρα τῆς ὑπῆρχαν δύο Χερουβεὶμ, πιθανῶς μέ μορφή ἀνθρώπου, ὄρθια, ἀντιμέτωπα τό ἓνα πρὸς τό ἄλλο, μέ ἀνοιχτές τίς φτεροῦγες τους. Τό σύμπλεγμα συμβόλιζε τόν θρόνο τοῦ Θεοῦ, καί ἦταν τό ἱερότερο ἀντικείμενο τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου. Βλ. ᾠδ. κεφ. 25-27. Ἑβρ. κεφ. 8-9.

37. Βλ. Ματθ. 27, 51. Μᾶρκ. 15, 38. Λουκᾶ 23, 45.

38. Ἑβρ. 4, 16.

γίνη ρομφαία.³⁹

Τί ἦταν αὐτή ἡ φλογίνη ρομφαία ἡ στρεφομένη;

Θυμηθεῖτε τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα τῶν ἀρχαίων πολεμιστῶν, ὅχι Ἑλλήνων μόνο, ἀλλά καί Περσῶν καί ἄλλων. Ἦταν ἓνα ἀμάξι μέ ἄλογα, πού ἔβαζαν σπαθιά στίς ρόδες, ὀριζόντια, στήν προέκταση τοῦ ἄξονα τῶν τροχῶν, ὥστε, ὅπως ἔτρεχε τό ἀμάξι, ὅ,τι εὔρισκε μπροστά του νά τό κόβει. Ἄν κάποιος ἔπεφτε κάτω, θά μπορούσε νά γλυτώσει. Βέβαια εἶχαν καί κάθετα σπαθιά στόν ἄξονα. Καί ἀπό πάνω ἦταν οἱ πολεμιστές, κρατώντας κι αὐτοί σπαθιά. Δηλαδή πρὸς κάθε κατεύθυνση ὑπῆρχαν μυτερά κοφτερά σπαθιά· δέν μπορούσες νά γλυτώσεις.

Σημαίνει λοιπόν ὅτι αὐτή ἡ πᾶσα ὁδὸς πρὸς τό ξύλον τῆς ζωῆς εἶχε ἀποκλειστεῖ, ἀφοῦ φυλασσόταν ἀπὸ τὰ Χερουβίμ καί τῇ ρομφαία τὴν στρεφομένη, καί ἦταν ἀδύνατον ἀπ' αὐτὴν νά περάσει κανεὶς... τίποτα!

Ἀκοῦστε πῶς τό λέει αὐτό ὁ ἱερός Χρυσόστομος· ὅτι, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἦταν στρεφομένη αὐτή ἡ ρομφαία ἡ πύρινη, δέν εἶχες ἐλπίδα ποτέ νὰ προσεγγίσεις τὸν παράδεισο καί νά μπεῖς ἐκεῖ μέσα.⁴⁰

Αὐτό ξέρετε πῶς θά τό καταλάβουμε; Ἀκοῦστε. Αὐτὴν τώρα τῇ ρομφαία μπορούμε νά τὴν ἐννοήσουμε μέ τρία σημεῖα, πού δείχνουν ὅτι ἦταν ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος νά ἐπιστρέφει πιά στόν Παράδεισο.

39. Βλ. κοντάκιον Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως: «Οὐκέτι φλογίνη ρομφαία φυλάττει τὴν πύλην τῆς Ἑδέμ· αὐτῇ γὰρ ἐπῆλθε παράδοξος σβέσις τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, θανάτου τὸ κέντρον καὶ Ἄδου τὸ νίκος ἐλήλαται, ἐπέστης δέ, Σωτὴρ μου, βοῶν τοῖς ἐν Ἄδῃ· Εἰσάγεσθε πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον».

40. Βλ. σελ. 267.

Πρῶτο σημειοῦ· ἡ ἁμαρτωλότητά του. Δέν μποροῦσε ποτέ πιά νά πάει κανεῖς ἄνθρωπος στὸν Παράδεισο, στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἁμαρτωλός.

Δεύτερον· ἡ ὑλικότητά του. Πῶς εἶναι δυνατόν νά ζήσει στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μία ὑπαρξη πού φέρει ὕλη;⁴¹

Τρίτον· ἡ θνητότητά του, τό ὅτι πεθαίνει.

Θά λέγαμε ὅτι οὔτε καί στό πιό κοντινό μας ἀστέρι δέν μποροῦμε νά πᾶμε, γιατί τό ταξίδι μας θά ἦταν πολὺ πέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ζωή. Ξέρετε ὅτι ἓνα ταξίδι μέ τὰ σημερινὰ δεδομένα, ἔξω ἀπὸ τό πλανητικό μας σύστημα, ἀπαιτεῖ πολὺ περισσότερα χρόνια ἀπὸ ὅσα εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ζωή· θά τό ξέρετε αὐτό.⁴² Ποῦ καί

41. Πρέπει νά σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μετὰ τὴν ἀνάστασή του, δέν θά πάψει νά εἶναι ἄνθρωπος, μέ ὑλικό σῶμα καί ψυχὴ (Μεθοδίου Ὁλύμπου, *Περὶ Ἀναστάσεως* IL, ΒΕΠΕΣ 18,137). Τό ὑλικό μας σῶμα θά ἐνδυθεῖ τὴν ἀφθαρσία καί τὴν ἀθανασία (Α΄ Κορ. 15, 53, ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Εἰς τὴν Α΄ Πρὸς Κορινθίους*, Ὁμιλία 42, 2, PG 61, 364). Μετὰ τὴν ἀνάστασή του θά διατηρεῖ τὴν φύση καί τὴν ὑπόστασή του, ἀλλὰ θά γίνει λαμπρὸ καί φωτεινὸς (Μακαρίου Αἰγυπτίου, *Ὁμιλίες Πνευματικαί* 50, I, ΒΕΠΕΣ, 41, 220). Τὰ σώματα τῶν πιστῶν θά εἶναι τῆς ἴδιας οὐσίας, ἀλλὰ καλύτερα, ὡραιότερα καί λαμπρότερα (Α΄ Κορ. 15,42-44, ἁγ. Νικοδημοῦ Ἀγιορείτου, *Πνευματικὰ Γυμνάσματα, Μελέτη ΑΒ΄, Εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου*, σσ. 377-398). Τὰ σώματα τῶν δικαίων θά εἶναι σύμμορφα τοῦ σώματος τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ (δ. π., *Ματθ.* 13,43, *Φιλίπ.* 3,21). Μεταξὺ τοῦ σώματος ἐκείνου πού ἔχουμε τώρα καί ἐκείνου πού θά ἀνασθηθεῖ θά ὑπάρχει ταυτότητα· θά ὑπάρχει ὁμοῦ καί διαφορὰ (Α΄ Κορ. 15,35-38, ἱερ. Χρυσοστόμου *Εἰς τὴν Α΄ Πρὸς Κορινθίους*, Ὁμιλία 41, 2, PG 61, 356).

42. Τό πλησιέστερο στό ἡλιακό μας σύστημα ἄστρο βρίσκεται σέ ἓνα τριπλὸ ἀστρικό σύστημα, σέ ἀπόσταση μόλις 4,25 ἐτῶν φωτός, καί ἀποτελεῖται ἀπὸ τό Α καί τό Β τοῦ Κενταύρου, πού εἶναι ἓνα διπλὸ ἀστρικό σύστημα, καί τό Γ τοῦ Κενταύρου, ἀλλῶς γνωστό

νά θελήσει νά πάει κανείς στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ! Δέν ἔχει καμμία δυνατότητα· ὁ δρόμος φυλάσσεται ἐπιμελῶς.

Ἀκοῦστε ὅμως πῶς ἀνοίχθηκε ὁ δρόμος, καί πῆγε στήν ἄκρη ἢ ρομφαία ἢ φλογίνη ἢ δίστομος καί περιστρεφόμενη. Ἀκοῦστε το.

Ἡ ἁμαρτία, πού ἔφραζε τόν δρόμο, νικήθηκε ἀπό τόν Χριστό ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἡ θνητότητα νικήθηκε μέ τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ· καί ἡ ὑλικότητα, τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, νικήθηκε μέ τήν ἀφθαρσία, ἀφοῦ ἡ θεία φύση τοῦ Χριστοῦ ἐνώθηκε μέ τήν ἀνθρώπινη. Ἔτσι, ὁ Χριστός, μέ τήν ἀνάληψή Του, ἀνέβηκε στόν Οὐρανό. Δηλαδή; ἄνοιξε τόν δρόμο! Κι ἐμεῖς, παιδιά, πῶς ἀκολουθοῦμε.

Νικώντας ὁ Χριστός τήν ἁμαρτία, τήν ὑλικότητα καί τόν θάνατο, κάθησε στά δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἔτσι, συμφιλιωνόμαστε καί ἐμεῖς μέ τόν Πατέρα, μέ τόν Ἅγιο Τριαδικό Θεό, οἱ ἁμαρτίες μας συγχωροῦνται, καί γινόμαστε ἄφθαρτοι καί ἀθάνατοι, μέ τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ἀφοῦ θά ἀναληφθοῦμε καί ἐμεῖς, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος,⁴³ καί θά βρεθοῦμε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.⁴⁴

ὡς Ἐγγύτατος τοῦ Κενταύρου, ἕναν τύπο ἐρυθροῦ νάνου. Γιά νά κατανοήσουμε τά μεγέθη, τό 1 ἔτος φωτός εἶναι ἡ ἀπόσταση πού διανύει τό φῶς σέ ἕνα ἔτος, καί ἀντιστοιχεῖ σέ 10 τρεῖς χιλιόμετρα. Ἔτσι, μέ τήν παρούσα τεχνολογία, θά ἀπαιτοῦνταν 80.000 περίπου χρόνια γιά νά φθάσουμε ὡς ἐκεῖ!

43. Βλ. Α΄ Θεσ. 4, 15-17.

44. Προφητικά ὁ Δαβὶδ ἀναφέρεται στήν θριαμβευτική ἄνοδο τοῦ Κυρίου στόν Οὐρανό: «Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος» (Ψαλμ. 46, 6). Ὁ μέγ. Ἀθανάσιος ἐρμηνεύει τό

Νά πῶς ἀνοίγει ὁ δρόμος. Μόνο ὁ Χριστός, παιδιά, ἄνοιξε τόν δρόμο. Ἰδοὺ ἡ φιlanθρωπία τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ!

Πάρα πολύ ὥραϊα μᾶς ἐξηγεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος, στήν 13^η Κατήχησή του· ἀκοῦστε: «Διὰ τοῦτο Ἰησοῦς λαμβάνει τὰς ἀκάνθας, ἵνα λύσῃ τὴν καταδίκην· καὶ διὰ τοῦτο ἐτάφη ἐν τῇ γῇ, ἵνα ἡ κατηραμένη γῇ ἀντὶ κατάρας δέξηται τὴν εὐλογίαν.»⁴⁵. Γι' αὐτό ὁ Χριστός πῆρε τὸ ἀκάνθινο στεφάνι· γιὰ νὰ λύσει τὴν καταδίκη. Καί γι' αὐτό τάφηκε στή γῇ· ὥστε ἡ κατηραμένη γῇ, ἀντὶ τῆς κατάρας, νὰ δεχθεῖ τὴν εὐλογία.

Καί συνεχίζει: «Ὡς παραδείσω ἡ ἀπόπτωσις, καὶ

ψαλμικό «Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάροθιτε, πύλαι αἰῶνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης» (Ψαλμ. 23, 7-9), λέγοντας: «Οἱ διακονοῦντες τῷ Σωτῆρι ἐπὶ γῆς ἄγγελοι ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι δηλοῦσιν ἀνοίγειν τὰς πύλας. Κύριος κραταῖος καὶ δυνατός. Ξενίζονται δὲ αἱ δυνάμεις, ὁρῶσαι μετὰ σαρκὸς αὐτὸν ἐμψυχωμένης ψυχῆς νοεῖας, διὸ καὶ πνιθάνονται: Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Ἐρωτῶσιν αἱ ἄνω δυνάμεις, τὸ παρὰδοξον τῆς οἰκονομίας ἐκπληττόμεναι. Κύριος τῶν δυνάμεων, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Μυσταγωγοῦσι τοὺς ἄνω οἱ σὺν αὐτῷ ἀνελθόντες ἄγγελοι τὸ μυστήριον, ὅτι ὁ καταπατήσας τοὺς ἐχθροὺς τοὺς νοητοὺς δηλονότι, αὐτός ἐστιν ὁ τῶν δυνάμεων Κύριος.» (Ερμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς, PG 27, 141CD). Ὁ δὲ ἱερός Χρυσόστομος, ἀναφερόμενος στὸν Χριστό, γράφει: «Ἀνῆνεγκε τὴν ἀπαρχὴν τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας τῷ Πατρί· καὶ οὕτως ἐθαύμασε τὸ δῶρον ὁ Πατήρ, καὶ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ προσενέγκαντος, καὶ διὰ τὸ ἄμωμον τοῦ προσαχθέντος, ὡς οἰκείαις αὐτὸ δέξασθαι χειρσί, καὶ θεῖναι πλησίον τὸ δῶρον, καὶ εἰπεῖν· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Πρὸς ποίαν φύσιν εἶπεν ὁ Θεός, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου; Πρὸς ἐκείνην τὴν ἀκούσαν, Γῇ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.» (Εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, PG 50, 446).

45. Ἄγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχησις τρισκαιδεκάτῃ φωτισομένων, ΙΗ', PG 33, 793CD.

ἐν κήπῳ ἡ σωτηρία· ἀπὸ ξύλου ἡ ἁμαρτία, καὶ μέχρι ξύλου ἡ ἁμαρτία». Μέσα στὸν παράδεισο ἐγίνε ἡ πώση τῶν πρωτοπλάστων, καὶ σέ κήπο μέσα ἐγίνε ἡ σωτηρία (ἦταν τό μνημεῖο πού ἔθαψαν, πού ἔβαλαν τόν Χριστό). Ἀπὸ τό ξύλο, ἀπὸ τό δένδρο ξεκίνησε ἡ ἁμαρτία, καὶ μέχρι τό ξύλο τοῦ σταυροῦ ἔφθασε· ἐκεῖ καρφώθηκε ἡ ἁμαρτία, καὶ κατηλλάγη ὁ Οὐρανός μέ τόν ἄνθρωπο, ἀποκαταστάθηκαν οἱ σχέσεις τους.

Καί στή συνέχεια: «Δειλινὸν τοῦ Κυρίου περιπατοῦντος ἐκρύβησαν, καὶ δειλινὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς παράδεισον ὁ ληστής εἰσάγεται.»⁴⁶. Ἀπογευματάκι ἦταν στὸν παράδεισο, ὅταν ὁ Κύριος, ἐνῶ περπατοῦσε, φώναξε Ἀδάμ, πού εἶσαι; καὶ οἱ πρωτόπλαστοι κρύφτηκαν· καὶ πάλι ἀπόγευμα ἦταν, δηλαδή κάπου στίς τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ὁ Χριστός εἶπε στὸν ληστή ἀπὸ τώρα θά εἶσαι μαζί μου στὸν Παράδεισο.

Νά πῶς ἡ σάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου ἄνοιξε τὸν δρόμο, ἄνοιξε τὸν Παράδεισο, καὶ ξαναμπαίνουμε πάλι μέσα! Ἐκεῖνο πού ὁ Θεός εἶχε ὑποσχεθεῖ στούς πρωτοπλάστους τό ἔκανε, γιατί ὁ Θεός εἶναι ἀξιόπιστος!

Παιδιά, ὅπως εἶδαμε στά τρία αὐτά πρῶτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως, πού ἀναλύσαμε μέσα σέ τρία χρόνια, σέ ἑβδομήντα ἕνα θέματα, φανερώνεται ἕνα ἀπέραντο μεγαλεῖο, καὶ ταυτόχρονα ἕνα δρᾶμα. Θά ἤθελα νά σᾶς πῶ, μέ πάρα πολύ λίγα λόγια, περιληπτικότερα, ἐκεῖνα πού εἴπαμε μέσα στά τρία χρόνια. Τί ἀκριβῶς;

46. Ἀγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχησις τρισκαιδεκάτη φωτισομένων, ΙΘ', PG 33, 796AB.

«*Ὡς ἀρχὴ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου... Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς.*»⁴⁷

Τί ὠραῖο αὐτό, τί μεγαλόπρεπο! Πῶς καταφέρονται μερικοί ἐναντίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δέν μπορῶ νά καταλάβω... δέν μπορῶ! Ὡς ἀγράμματοι πρέπει νά εἶναι ἐκεῖνοι πού στρέφονται ἐναντίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἢ κακοήθεις, ἕνα ἀπὸ τὰ δύο.

Ὁ Θεός, λέει τό κείμενο, εἶπε νά γίνει τό φῶς. Στὴν ἀρχὴ δέν ὑπῆρχε τίποτε· ἦταν τό ἀπόλυτο μηδέν· μόνος ὁ Θεός ὑπῆρχε. Καί ἐκ τοῦ μηδενός ὁ Θεός δημιουργήσε τό πᾶν· ὅ,τι δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν ὁρατό καὶ ἀόρατο κόσμον, τὸν κόσμον τῶν ἀγγέλων, ὁ ὁποῖος προηγεῖται, καὶ τὸν κόσμον τὸν αἰσθητό, ὁ ὁποῖος ἔπεται, ἀκολουθεῖ.

Εἶπαμε ὅτι ὅλο τό σύμπαν ἔγινε ἀπὸ τό φῶς! Αὐτό τό μεγαλειῶδες, πού γράφηκε τότε, μόλις σήμερον στόν αἰῶνα μας μπορέσαμε ἐπιστημονικά νά τό καταλάβουμε, πῶς δηλαδή ἡ ὕλη ἔγινε ἀπὸ τό φῶς, ἀπὸ τὴν ἐνέργεια, στὴν καλύτερὴ της μάλιστα μορφή.⁴⁸

Καί τώρα ὁ Θεός, μέσα σέ ἕξι μέρες, δηλαδή σέ

47. *Γέν.* 1, 1-3. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Χριστιανικὴ Κοσμολογία, Τόμος Α΄, Μαθήματα 1ο ἔως καὶ 4ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

48. Τό 1965, ἀπὸ τοὺς Penzias καὶ Wilson, ἔγινε μιά συναρπαστικὴ ἀνακάλυψη· ἡ ἀνίχνευση τοῦ ἀρχέγονου φωτός, πού φθάνει σήμερον στὴ Γῆ ὑπὸ τὴ μορφή μικροκυμάτων ἀπὸ ὅλες τίς κατευθύνσεις τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἀκτινοβολία ὑποβάθρου, ὅπως ἀλλιῶς λέγεται, εἶναι ἕνας ἀψευδὴς μάρτυρας, μιά ἡχώ τῆς Δημιουργίας, πού πανηγυρικά ἐπιβεβαιώνει τὸν ἀψευδὴ λόγο τοῦ Θεοῦ.

μεγάλα χρονικά διαστήματα, δέν δημιουργεῖ πλέον ἐκ τοῦ μηδενός, ἀλλά τὰ ἐκ τοῦ μηδενός δημιουργηθέντα τὰ κοσμοποιεῖ (κόσμος θά πεῖ στολίδι) τὰ στολίζει, τὰ διαμορφώνει. Ἔτσι λοιπόν διαμορφώνει ὁλόκληρη τή δημιουργία Του· κατ' ἐξοχὴν ὅμως διαμορφώνει τή Γῆ ὡς κατοικία ἐνός πλάσματος, πού θά ἀποτελοῦσε τήν δική Του εἰκόνα· καί αὐτό τό πλάσμα εἶναι ὁ ἄνθρωπος! Δημιούργησε λοιπόν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο, ἀφοῦ προηγουμένως ἔκανε τὰ φυτά καί τὰ ζῶα. Καί τόν ἔκανε τόν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν δική Του!⁴⁹

Εἶδαμε αὐτό τό κατ' εἰκόνα τί πλοῦτο κρύβει! Δέν μπορούμε νά ποῦμε ὅτι τό κατ' εἰκόνα ἐξαντλεῖται οὔτε στή λογική οὔτε στήν ἐλευθερία· ἀλλά, ἀντιθέτως, αὐτό ἐκτείνεται σ' ἓνα βάθος, τό ὁποῖο οὔτε αὐτοί οἱ Πατέρες μπόρεσαν νά διατυπώσουν σαφῶς, διότι εἶναι ἓνα μυστήριο αὐτή ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο.

Τό δέ καθ' ὁμοίωσιν δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ δυνατότητα στόν ἄνθρωπο νά ὁμοιάσει τοῦ Θεοῦ! Διότι αὐτός ἦταν ὁ σκοπός· μέ τήν ἐλευθερία, μέ τήν προαίρεσή του, μέ τήν λογική του ὁ ἄνθρωπος θά ἔκανε ἔργο πνευματικό, γιά νά φτάσει νά γίνεῖ ἓνας μικρός θεός πάνω στή Γῆ.⁵⁰

49. *Ἡ Γένεσις, Τόμος Α΄, Μαθήματα 1ο ἕως καί 4ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017

50. Βλ. ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Περί ἀνθρώπου*, ΕΠΕ 19, 1, σσ. 210-212, 216). Κατά τόν μέγα Βασίλειο, «*πρόκειται ἡμῖν ὁμοιωθῆναι Θεῷ, κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπου φύσει*» (PG 32, 69). Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει: «*Ὡσπερ Εἰκόνα εἶπε τὴν τῆς ἀρχῆς δηλῶν εἰκόνα, οὕτω καὶ Ὁμοίωσιν, ὥστε κατὰ δύναμιν ἀνθρωπίνην ὁμοίους ἡμᾶς γίνεσθαι Θεῷ... ὥσπερ καὶ ὁ Χριστός φησι, Γίνε-*

Ὁ Θεός ἔπλασε τόν ἄνθρωπο τόσο μεγαλειώδη! Τόν ἔκανε μέ ψυχή καί σῶμα. Τό σῶμα τό πήρε ἀπό τήν ὕλη πού ὑπάρχει στόν κόσμο αὐτόν, καί τήν ψυχή τήν ἔκανε ἀπό τή δική Του πνοή. Ὅχι ἀπό τήν οὐσία Του, ἀλλά μέ μιᾶ ἰδιαίτερη δημιουργική πράξη. Ἡ ψυχή του δέν εἶναι ἄκτιστη· εἶναι κτιστή.⁵¹

Αὐτός ὅμως ὁ ἄνθρωπος, πού ὁ Θεός δημιούργησε, καί ὁ ὁποῖος θά πρέπει τώρα ἐλεύθερα νά ἀνέλθει πνευματικά, γνώριζε ὁ Θεός ὅτι θά ἀποτύχει. Ἀλλά δέν θέλει νά ἀλλάξει τό σχέδιό Του· θέλει νά κάνει ὑπάρξεις ἐλεύθερες. Ὡ, αὐτό τό μέγα θέμα τῆς ἐλευθερίας...! Αὐτό τό στοιχεῖο τῆς ἐλευθερίας θά λέγαμε ὅτι βάζει στήν περιπέτεια ὅχι μόνο τόν ἄνθρωπο, ἀλλά στήν περιπέτεια βάζει καί τόν Θεό! Καί ἡ περιπέτεια τοῦ Θεοῦ, θά λέγαμε, εἶναι ὅχι ἀπλῶς ἡ ἐνανθρώπηση, ἀλλά εἶναι ὅλα ὅσα μέ τήν ἐνανθρώπηση ἔπαθε ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἐρχόμενος στόν κόσμο.

Ἐν τούτοις, ὁ Θεός δέν ἀλλάζει τό σχέδιό Του, παρὰ μόνο τοῦτο. Ξέρει ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά ξεπέσει καί θά πεθάνει, καί ὅλη ἡ δημιουργία θά καταστραφεῖ ἀπό φθόνο τοῦ πονηροῦ, τοῦ διαβόλου. (Αὐτός ἔπese, σέ κάποια ἄλλη ἐποχή, πιό μπροστά. Ὁ διάβολος ἄγγελος πεσμένος εἶναι. Ἀμάρτησε ἀπέναντι στόν Θεό, καί γι'

σθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» (Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν, Β', PG 53, 78). Ἐπίσης βλ. καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Β', Μαθήματα 160 ἕως καί 190*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμηγείου, Στόμιον 2018, καί *Μάθημα 63ο*, ὑποσημ. 16. Πρβλ. «*Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὐπὼ ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· οἶδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα.*» (Α' Ἰωάν. 3, 2).

51. Βλ. *Ἡ Γένεσις, Τόμος Β', Μαθήματα 23ο καί 24ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμηγείου, Στόμιον Λαρίσης 2018.

αὐτό ἔπενε. Φωτεινός ἄγγελος ἦταν!)⁵² Γι' αὐτό λοιπόν ὁ Θεός δημιουργεῖ τόν ἄνθρωπο ὑπό τό σχῆμα ἄρρεν-
θῆλυ, ἀρσενικό-θηλυκό.

Μέ τό ἴδιο βέβαια σχέδιο κάνει καί ὁλόκληρη τήν
ζωική δημιουργία, ζῶα καί φυτά, γιά νά μή χαθεῖ ἡ δη-
μιουργία Του μέ τόν θάνατο, ἀλλά νά διασωθεῖ. Ἔτσι,
δημιουργεῖ τήν Εὐά, τή γυναῖκα.

Ἡ γυναῖκα εἶναι ἰσότιμη, ἰσοστάσια μέ τόν Ἀδάμ,
γιατί δέν πάρθηκε οὔτε ἀπό τήν κεφαλή τοῦ Ἀδάμ, γιά
νά διαφεντεύει, οὔτε ἀπό τά πόδια τοῦ Ἀδάμ, γιά νά
εἶναι ὑποπόδιο τῶν ποδῶν του, ἀλλά ἀπό τήν πλευρά
του.⁵³

Ἡ Εὐά ἔχει ἀνθρώπινο σῶμα, ὅπως καί ὁ Ἀδάμ.
Ἡ Εὐά ἔχει ψυχή, ὅπως καί ὁ Ἀδάμ. Οἱ σωματικές δι-
αφορές δέν θά ὑπηρετήσουν παρὰ μόνο τό σχῆμα γά-
μος, γιά τήν ἀπόκτηση ἀπογόνων· τίποτε ἄλλο. Σχῆμα
δέν εἶναι αὐτό τοῦτο τό σῶμα, ἀλλά σχῆμα εἶναι τά δύο
φύλα. Καί, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, τό σχῆμα
τοῦ κόσμου τούτου παρέρχεται, περνάει.⁵⁴ Ὅμως τό
ἀνθρώπινο σῶμα δέν εἶναι τέτοιο σχῆμα, γιατί θά εἰς-
έλθει στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναστημένο καί ἐνωμένο
πάλι μέ τήν ἀνθρώπινη ψυχή. Γι' αὐτόν τόν λόγο, λοι-
πόν, δέν εἶναι παροδικό σχῆμα.

Ζοῦν εὐτυχισμένοι στόν παράδεισο οἱ πρωτόπλα-
στοι, καί παίρνουν τήν ἐντολή νά μή δοκιμάσουν ἀπό
τόν καρπό τῆς γνώσεως καλοῦ καί πονηροῦ.

52. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Δ΄, Μάθημα 42ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2020.

53. Βλ. *Ἡ Γένεσις, Τόμος Γ΄, Μάθημα 36ο*, ὑποσ. 20, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2019.

54. Βλ. Α΄ Κορ. 7,31: «παράγει γάρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου».

Ἐμφανίζεται ὁ διάβολος, ὑπό τὴν μορφὴν φιδιοῦ, ἣ μπαίνει σ' ἓνα φίδι, καὶ ἐξαπατᾷ τοὺς πρωτοπλάστους. Πρῶτα ἐξαπατᾷ βεβαίως τὴν Εὗα, ἐκείνη μὲ τὴ σειρὰ τῆς παρασύρει τὸν Ἀδάμ, καὶ παραβαίνουν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, πού εἶχε πεῖ, δέν θά δοκιμάσετε ἀπὸ τὸν καρπὸ αὐτόν, γιατί τὴν ἡμέρα πού θά δοκιμάσετε θά πεθάνετε.

Καί γίνεται ἡ καταδίκη. Καταδικάζεται ὁ διάβολος. Καταδικάζεται ἡ Εὗα, νά γεννᾷ με λύπες τὰ παιδιὰ τῆς, καὶ ἡ ἀποστροφή τῆς νά εἶναι ὁ ἄνδρας τῆς· νά στρέφεται δηλαδή πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς, νά εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῆ δικῆς του καὶ νά εἶναι ὁ κύριός τῆς. Ὁ Ἀδάμ καταδικάζεται νά ἐργάζεται με κόπο, καὶ με μόχθο καὶ με ἰδρώτα νά κερδίζει τὸ ψωμί του. Καί πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, ὁ θάνατος.

Ἔτσι, ὁ Θεὸς τοὺς βγάζει ἀπὸ τὸν παράδεισο, καὶ τοῦτο γιὰ νά μὴ γίνεи τὸ κακὸ ἁθάνατο, ὅπως σᾶς εἶπα προηγουμένως. Ἀλλὰ τοὺς δίνει καὶ μία ὑπόσχεση, ὅτι θά τοὺς σώσει· καὶ ἡ ὑπόσχεση αὐτὴ ἦταν τὸ *Πρωτευαγγέλιο*.

Καί πράγματι ἦρθε καὶ πραγματώθηκε ἡ σωτηρία· ἦρθε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀπὸ τὴν καινούργια Εὗα, τὴν Θεοτόκο, τὴν Παρθένο, καὶ γεννήθηκε ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού εἶναι τέλειος Θεός καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ἐκεῖνος πού τότε τοὺς εἶχε καταδικάσει στὸν παράδεισο, τώρα ἔρχεται νά λύσει τὴν κατάρα, νά λύσει τὴν καταδίκη, νά λύσει τὴ φθορά, καὶ ἔτσι νά ξαναβάλει τὸν ἄνθρωπο ὅχι σ' ἐκεῖνον τὸν παλαιὸ παράδεισο, πού περικλειόταν ἀνάμεσα στὰ δυὸ ποτάμια, τὸν Τίγρη καὶ τὸν Εὐφράτη, ἀλλὰ σ' ἓναν καινούργιο, καλύτερο Παράδεισο, ἄφθαρτο καὶ αἰώνιο Παράδει-

σο, πού εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ!⁵⁵

Καί ἡ στολή ἐκείνη πού εἶχε ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐὰ πρὶν ἀπὸ τὴν πώση τους, γυμνοὶ βέβαια ἀπὸ προβιές ζώων, αὐτὴν τὴ στολή τὴν ξαναπαίρνουν πάλι. Θυμηθεῖτε τὴν παραβολή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ἐκεῖ πού λέει ὁ Θεός γιὰ τὸν ἄσωτο, *φέρετε τὴν στολήν τὴν πρώτην*. Αὐτὴ ἡ *πρώτη στολή* εἶναι ἡ θεία δόξα!⁵⁶ Καί ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ θά ἀναστηθεῖ καί θά ἐνωθεῖ πάλι ἡ ψυχὴ του μέ τό σῶμα, θά βρεθεῖ στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μέ αὐτὴν τὴ θεοῦφαντη στολή, πού εἶναι ἡ θεία δόξα.⁵⁷

55. Πλῆθος ἀγιογραφικῶν χωρίων μαρτυροῦν ὅτι ὁ Παράδεισος πού θά κληρονομήσουν οἱ πιστοὶ δέν θά εἶναι ὁ ἐπίγειος ἀλλὰ ὁ ἐπουράνιος, πού ταυτίζεται μέ τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ: «...γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρεῖττονα ὑπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν» (Εβρ. 10, 34). «... πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον, ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· νῦν δὲ κρεῖττονος ὁρέγονται, τοῦτ' ἔστιν ἐπουρανοῦ ... ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν» (Εβρ. 11, 16). «Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν.» (Β' Πέτρ. 3, 13). «Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον» (Ἀποκ. 21, 1). «ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· ... πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν· καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ᾔτε.» (Ιωάν. 14, 2-3). «ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ Σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν» (Φιλιπ. 3, 18-20) κ. ἄ.

56. Βλ. Λουκᾶ 15, 22. Πρβλ. ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Εἰς τὴν παραβολὴν περὶ τοῦ ἀσώτου*, PG 59, 19.

57. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ «φῶς οἰκῶν ἀπρόσοιτον» (Α' Τιμ. 6, 16), τό ἀκρότατον Φῶς τοῦ κόσμου (Ιωάν. 8, 12)· ἀλλὰ καὶ τούς μαθητές Του ἔτοι τούς ὀνομάζει (Ματθ. 5, 14). Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὅταν στήν Ἀποκάλυψή του περιγράφει τὴν πλημμυρισμένη ἀπὸ δόξα Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, παρατηρεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τὴν φωτίζει (Ἀποκ. 22,5), καὶ οἱ

Πέστε μου λοιπόν, πέστε μου· αὐτά τὰ τρία κεφάλαια πόση ἀξία ἔχουν!... Ἀποτελοῦν τόν ἕνα πόλο τοῦ ἄξονα τῆς μεγάλης μας ὑποθέσεως. Τόν ἄλλο πόλο τοῦ ἴδιου ἄξονα τῆς ἀνθρώπινης Ἱστορίας τόν κατέχει ἡ σωτηρία πού μᾶς φέρνει ὁ Χριστός. Ὁ ἕνας πόλος τοῦ ἄξονα εἶναι ἡ πτώση, καί ὁ ἄλλος πόλος εἶναι ἡ ἀνάστασις. Δέν νοεῖται ἡ ἀνάστασις χωρίς τήν πτώση. Τί θά πεῖ ἦρθε ὁ Χριστός νά μέ σηκώσει; Τί θά πεῖ ἦρθε ὁ Χριστός νά μέ ἀναστήσει; Δέν εἶναι φυσικό πράγμα ὁ θάνατος; Ὁχι, δέν εἶναι φυσικό πράγμα. Γιατί; Διότι ἐγώ, ὁ ἄνθρωπος, πέθανα· καί πέθανα γιατί ὁ Θεός στόν παράδεισο μέ εἶχε προειδοποιήσει ὅτι ἂν παραβῶ τήν ἐντολή Του θά πεθάνω. Δέν μπορούμε νά κατανοήσουμε τό ἔργο τοῦ Χριστοῦ, ἐάν δέν κατανοήσουμε τήν πτώση τοῦ ἀνθρώπου.

πιστοί ἀνακλοῦν τή δόξα Του, λάμποντας σάν ἥλιοι (Ματθ. 13, 43), ὅμως κατά τό μέτρο τῆς ἀγιότητός τους, ὅπως μᾶς λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. 15,41) καί ὁ μέγας Βασίλειος [«μόνοις δὲ ὄν μεθεκτόν τοῖς ἀξίοις, οὐχ ἐνὶ μέτρῳ μετεχόμενον, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τῆς πίστεως διαιροῦν τὴν ἐνέργειαν» (PG 32, 108A-109A)] καί ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς [«Εἰ δ' ἔν ὄν τοῖς πᾶσι μεθεκτόν, οὐχ ἐνιαίῳ, ἀλλὰ διαφόρῳ μετέχεται, ... εἰ καὶ μετέχει πάντα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀγίων μεθέξει πολλὴν καὶ μεγίστην ὀρῶμεν τὴν διαφορὰν.» (Αντιρρητικός 5, 3, 7-8, Συγγράμματα II, ἐκδ. Π. Χρήστου, Θεσ/νίκη 1970, σ. 145)]. Ὁ δὲ ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας, παρομοιάζοντας τόν Χριστό μέ τήν κεφαλὴ τοῦ σώματος καί τούς πιστούς μέ τὰ μέλη του, ἐξηγεῖ: «Καὶ μὴν μέλη Χριστοῦ ἔσμεν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ Βαπτίσματος ἔργον. Συνέστηκεν δὲ ἡ λαμπρότης τῶν μελῶν καὶ τὸ κάλλος ἐν τῇ κεφαλῇ· φαίνεται γὰρ ἂν οὐ καλὰ τὰ μέλη μὴ τῇ κεφαλῇ συννημμένα. Τούτων δὲ τῶν μελῶν ἡ κεφαλὴ κρύπτεται μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, φανεῖται δὲ κατὰ τὸν μέλλοντα βίον. Τότε δὴ καὶ τὰ μέλη λάμπει καὶ διαδειχθῆσεται, ἐπειδὴν μετὰ τῆς κεφαλῆς ἀναλάμψει.» (PG 150, 548BC). Βλ. Ματθ. 13, 43. Ρωμ. 8, 21. Α΄ Κορ. 6, 15. κ.ἄ.

Ἔτσι λοιπόν, ἡ Παλαιά μέ τήν Καινή Διαθήκη εἶναι δεμένες, εἶναι πολύ δεμένες αὐτές οἱ διαθήκες, καί ἀποτελοῦν ἓνα ἐνιαῖο σύνολο. Ἡ μία, ἡ Παλαιά Διαθήκη, δείχνει τή δημιουργία καί τήν πτώση τοῦ ἀνθρώπου, καί ἡ ἄλλη, ἡ Καινή Διαθήκη, δείχνει τήν ἀνάσταση καί τήν αἰώνια ζωή τοῦ ἀνθρώπου.

Τί θά μπορούσαμε νά ποῦμε γιά ὅλα αὐτά, παιδιά; Τί θά μπορούσαμε νά ποῦμε; Ὅχι βεβαίως μόνο γιατί ὁ Θεός ἐπέτρεψε τρία χρόνια, ἔστω καί μέ ἀπλό τρόπο, νά ἀναλύσουμε αὐτά τά τρία κεφάλαια· ὄχι μόνο γιατί τώρα, μέ τό σημερινό μας μάθημα, τελειώνουμε τά θέματά μας αὐτά· ἀλλά καί γιατί πραγματικά ἐργάστηκε ὁ Θεός τήν σωτηρία μας. Τί θά μπορούσαμε νά ποῦμε λοιπόν; Τί ἄλλο, παρὰ ἐκεῖνο πού λέει ὁ ψαλμωδός: «*Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;*»⁵⁸. Τί νά ἀνταποδώσουμε στόν Κύριο γιά ὅλα ἐκεῖνα πού μᾶς ἔχει δώσει ἡ ἀγάπη Του;

Τί θέλει ἀπό μᾶς ὁ Κύριος; Νά σᾶς πῶ τί θέλει: νά πιστέψουμε στόν Ἰησοῦ Χριστό καί νά ζήσουμε σύμφωνα μέ τό θέλημά Του! Αὐτό θέλει. Καί τότε, ἀσφαλῶς, ξαναγυρίζουμε πάλι στόν χαμένο μας Παράδεισο· καλύτερα: στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ!

Σᾶς εὐχομαι καλό καλοκαίρι, καί ὁ Θεός πάντοτε νά σᾶς εὐλογεῖ!

Κυριακή, 31 Μαρτίου 1985

58. *Ψαλμ.* 115, 3.